

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

www.pravoslavlje.rs

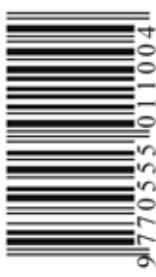
Излази 1. и 15. у месецу

.

Број 1072 Цена 90 динара 2,5 КМ

Број 1072 Цена 90 динара 2,5 КМ

ISSN 0555-0114

9 770 555 0 11004

125 година Новог гробља

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј присуствовао је 3. новембра 2011. г. у Скупштини Града Београда прослави 125. годишњице београдског Новог гробља.

Овом приликом Његова Светост је београдском ЈКП „Погребне услуге“ доделио грамату за посебан труд и несебично залагање службеника овог колектива око уређења порте Манастира Раковица, гробних места блаженопочивших патријарха српских Павла и Димитрија, као и за њихов лични допринос и дар Српској Православној Цркви.

Патријарх српски доделио је г. Драгану Балтовском, директору ЈКП „Погребен услуге“, орден Светог Саве другог степена – за делотворну љубав према Светој Мајци Цркви нарочито показану пројектовањем и израдом надгробног крста блаженопочившег Патријарха српског Павла.

Предавање на Коларцу

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј 4. новембра 2011. г. је одржао уводну реч на предавању *Про свећеност и одраслање* у Коларчевој задужбини у Београду. О овој теми говорили су академик Владета Јеротић, др сци. мед. Катарина Седлецки – дечији гинеколог, проф. др сци. мед. Цане Тулић – уролог, проф. др сци. мед. Драган Делић – инфектолог, као и протојереј-ставрофор проф. др Милош Весин.

Званичне посете

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 2. новембра 2011. године у Српској Патријаршији у Београду Његову Екселенцију Пека Орпана, амбасадора Финске у Београду. Пријему је присуствовао Његово Преосвештенство викарни Епископ хвостански Г. Атанасије.

Истог дана Патријарх српски је примио делегацију посланика немачког Бундестага. Пријему су присуствовали Његова

лија" који води Леонтина Пат, делегацију Хришћанског културног центра, као и делегацију Коалиције удружења изbjеглица у Републици Србији.

Његова Светост истог дана је уприличио пријем и за г. Бранка Јокића – директора Музеја у Приштини, г. Слободана Гавриловића, директора Службеног гласника, и проф. др Ђорђа Трифуновића који су приредили и издали дводомно дело *Повеља Краља Милутинина манастиру Бањска* у сарадњи са Центром за очување наслеђа Косова и Метохије.

Екселенција Волфрам Мац, амбасадор Републике Немачке у Београду и Његово Преосвештенство викарни Епископ ремезијански Г. Андреј.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 7. новембра кардинала Винка Пуљића, надбискупа врхbosанског, и монсињора Винћенца Паљу, бискупа области Терни, Нарни и Амелија (Италија), у пратњи професора Алberta Kватрућија из Рима. Пријему су присуствовали Преосвећена Господа Епископи – бачки Иринеј, члан Светог Архијерејског Синода, и ремезијански Андреј, викар Патријарха српског. Гости су упознали Патријарха српског са иницијативом да у Сарајеву организују годишњи мировни сусрет под покровитељством Заједнице Светог Егијда. Овом приликом разменјена су мишљења о учешћу Српске Православне Цркве на овом скупу, који ће се одржати од 9. до 11. септембра 2012. године у Сарајеву, као и о учешћу осталих цркава из читаве Европе.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 11. новембра 2011. године, у Српској Патријаршији у одвојеним посетама проф. др Радмилу Милентијевић, дечји хор „Чаро-

Свети великомученик Димитрије

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је Свету Архијерејску Литургију у Цркви Светог Димитрија Солунског у Новом Београду, уз саслужење свештенства Архиепископије београдско-карловачке.

После ломљења славских колача, многобројном верном народу и присутним гостима, међу којима је био Његова Екселенција Александар Конузин, амбасадор Руске Федерације, Патријарх српски Г. Иринеј се обратио бираним речима подсетивши на Житије Светог великомученика Димитрија. Свештеницима и парохијанима Патријарх српски је честитao славу и пожелеo брз завршетак радова на велелепном храму.

Нови храм у славу Свете Петке

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је 6. новембра 2011. г. Свету Архијерејску Литургију у новоподигнутој Цркви Преподобне Мати Паракаске у београдском приградском месту Рушањ.

Његовој Светости саслуживали су архијерејски намесник београдско-посавски протојереј-ставрофор Бранко Митровић, протојереји-ставрофори: Зоран Грујић, Милан Виленица, Недељко Божић, Душан Пушкар и Миљко Коринћанин, протојереј Витомир Костић, презвитери: Невенко Сукур и Ненад Ђурић, протођакон Стеван Рапајић и ћакони: Драган Танасијевић и Небојша Миличевић.

До изградње нове цркве, чији је камен темељац 1998. године освештао блаженопочивши Патријарх Павле, најближа богомольја била је Манастир Раковица, удаљен око осам километара. Црква је подигнута на једном платоу у старом делу Рушња, на потезу између старог и новог гробља. То је велика грађевина површине око триста

квадратних метара, са два кубета, где веће кубе досеже висину од осамнаест метара. У храму је леп, и нов олтар, а живописан је олтарски део цркве. Градња храма започета је 1999. године, а већ од 2002. године у цркви се обављају богослужења. Поред храма гради се и парохијски дом, здање у традиционалном српском стилу које је већ под кровом.

После освећења храма Патријарх Иринеј унапредио је у чин чтеца младог Николу Марковића, а јереј Александар Грујић одликован је црвеним појасом. Потом је Свјатејјши уручио грамате четрнаесторици добротвора, приложника који су се истакли својим прилозима приликом градње ове цркве.

На крају Свете Архијерејске Литургије, после причешћа, Патријарх Иринеј се поново обратио Рушањцима, беседећи им о заштитници њиховог храма – Светој Петки, а онда им је упутио архијерејске савете, указујући на замке порока које су постављене на све стране и на начине како се спаси од порока.

J. Бајић

ПРАВОСЛАВЉЕ 1072

2	Активности Патријарха
5	Садржај
6	Саопштење за јавност Митрополије црногорско-приморске
7	Други Сабор православних канонских епископа у Јужној Америци
8	Разговор са др Свиленом Тутековим Врлина у савременом свету – хришћанска визија Блаје Пантелић
11	Премијера ТВ серије „Икона“ Марина Марић
12	„Свако нека верује како му срце хоће“ Данко Страхићин
14	Традиционална и модерна школа Данко Страхићин
16	Стазама аутентичне духовности (I) др Ксенија Кончаревић
18	Дар говорења језика др Предраг Драјашиновић

20	Вера као благослов будућности Јован Блајејевић
22	Свети Никита из Ремезијане Радован Пилићовић
24	Ордени Српске Православне Цркве које додељује Свети Архијерејски Сабор, односно Свети Архијерејски Синод Прошојеј-стравороф Саво Б. Јовић
26	Трансформација хришћанских књига – од свитка до кодекса ђакон мр Ненад Игризовић
28	Слети војници Живорад Јанковић
30	Могу ли православље и демократија заједно? Владимир Марјановић
32	Разговор са академиком Светланом Велмар Јанковић За духовно узрастање је потребно време Славица Лазић
34	„Слатко Православље“ у Сеобама Марина Марић
36	Бестијаријуми или чудновате „књиге о животињама“ Ирина Радосављевић

38	Освештан животпис Капеле Св. Луке Б. Ц. Костић
39	Сећање
40	Свет књиге
42	Кроз хришћански свет
44	Из живота Цркве

На насловној страни:

Манастир Високи Дечани

Фотографија: ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Председник
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Президент мр Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
ђакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
президент др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и август двојар. Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, полуодушевљено 850. Појединачни примерак 90 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.
Уплате не слати поштанском упутницом!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP; авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS3514500711000024015
Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони: +381 11 50-25-116
Редакција: +381 64 85-88-486
Маркетинг: +381 64 85-88-486
ПРЕТПЛАТА: +381 11 50-25-103, 30-25-113
Факс: +381 11 5282 588
e-mail: pravoslavlje@spcrs.rs – редакција
pretplata@spcrs.rs – претплата
marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови и прилоги објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Дизајн: Соба.рс
Графичка припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А.Д.
Дистрибутер: Polydor д.о.о.,
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-522, 011/2461-138
ЦИП – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ
Министарства вера и дијаспоре Републике Србије

Поводом тужбе Суду у Стразбуру ради реституције црквене имовине

Саопштење за јавност Митрополије црногорско-приморске

(10. новембар 2011)

Yжики црногорске јавности ових дана налази се питање повратка црквене имовине Митрополији црногорско-приморској и Епархији будимљанско-никшићкој, подстакнуто тужбом коју су ове двије епархије Српске Православне Цркве у Црној Гори поднијеле Европском суду у Стразбуру још 2004. године и на коју се очекује одговор овог Суда. Повод за толику и такву буру везану са овим црквено-имовинским питањем, и његово подизање на међународни ниво између Црне Горе и Србије, јесте поднесак Европском суду за људска права у Стразбуру, који је Србија, на позив самог Суда, истом доставила у септембру ове године.

Осјећамо овим поводом за своју обавезу да скренемо пажњу на неке чињенице, како црногорској јавности тако и највишим државним органима, који су се својим „нотама“ сусједној држави, као и домаћим изјавама зачуђујуће садржине, укључили у ову вјештачку полемику, исфорсирани у од појединих медија.

Прво, свима је јасно, није Црква она која је укључила власт Србије у судски поступак у Стразбуру већ је то урадио сâm међународни Суд по свом нахођењу. По ријечима самог Зорана Пажина, заступника Црне Горе пред Судом у Стразбуру, по Европској конвенцији Суд на то има право, као што и позвана страна има право да се одазове. То што Србија, на чemu јој г. Пажин замјера, правно није у овоме задржала неутралан став, па и разлог због кога је тражено њено мишљење, може се вјероватно објаснити тиме што је Србија донијела Закон о реституцији национализоване имовине Црквама и вјерским заједницама, па према томе и Српској Православној Цркви.

Друго, као што је познато, у Црној Гори је такав закон донијет, па онда не само да је повучен из процедуре него је дошло и до нових противправних одузимања имовине (случај манастира Златица, цркве на Ђипуру), што је приморало Митрополију црногорско-приморску и Епархију будимљанско-никшићку да поднесу тужбу Суду за људска права у Стразбуру. И док је дјеловима Епархија захумско-херцеговачке и миљевске ван Црне Горе, као и осталим епархијама у Босни и Херцеговини и Србији (а такође у

Хрватској), већим дијелом већ враћена одузета имовина, њиховим дјеловима у Црној Гори, као и цијелој Митрополији црногорско-приморској и Епархији будимљанско-никшићкој, није враћено ништа. При томе, смијешна је, и у најману руку чудна, тврдња да је тражење својих права код међународног суда, и правна подршка том захтјеву, атак на независност Црне Горе. Зар је толико несигурна Црна Гора да једна обична тужба може потresti и довести под знак питања њену независност? Уосталом, зар баш то није признање независне Црне Горе као правног субјекта? Али то је и подсећање на то да у њој још увијек није заживјела владавина права, управо оно што од ње захтјева Европска заједница, као *conditio sine qua non* стицања предусловâ за европске интеграције.

Треће, тврдње да црквена имовина није црквена него државна, па да Црква нема право да тражи оно што јој је насиљно одузето, својствене су појединцима и неким интересним групацијама које би хтјеле да Црну Гору заиста претворе у бесудну земљу, чак и бесуднију од времена претходећих тоталитарних система, све до турских земана, с тим што су султани гарантовали црквену имовину својим хатишерифима. Када су комунисти „због народног интереса“ одузимали црквену имовину, именовали су је као црквену, као што су и над осталом (неодузетом – храмовима и др.) признавали власniштvo Цркве.

Четврто, кад је већ ријеч о реституцији црквене имовине и владавини права, надамо се да ће то питање, као и неспоразуми о којима је ријеч, бити превазиђени доношењем Темељног уговора и са Православном Црквом, којој припада преко 70% црногорског становништва, попут онога који је Влада Црне Горе недавно у Ватикану склопила са Римокатоличком Црквом. Јер, гарантовање права вјерској заједници са нешто више од 3%, а обесправљење Цркве са неупоредиво већинским становништвом, представља дискриминацију најгоре могуће врсте, са којом се не улази у Европу и не излази међу људе; о потирању и гажењу Божије и људске правде да и не говоримо...

Извор: Митрополија црногорско-приморска

Други Сабор православних канонских епископа у Јужној Америци

У складу са одлукама Четврте предсаборске свеправославне конференције одржане у јуну 2009. године у Шамбезију, Швајцарска, оснивању локалних Епископских конференција на подручјима тзв. православне дијаспоре, од 2-4. новембра у Буенос Аиресу, у сједишту Архиепископије Буенос Аиреса и Јужне Америке Константинопољске Патријаршије, одржано је важно сабрање за Православну Цркву у Латинској Америци – Други Сабор православних канонских епископа Јужне Америке.

На овогодишњем сабрању, као Епископ-администратор новосноване Епархије буеносаиреске и јужно-централно-америчке Српске Патријаршије, учешћа је узео и Високопреосвећени Архиепископ цетињски Митрополит црногорско-приморски Господин Амфилохије.

Сабрањем је предсједавао Високопреосвећени Митрополит Мексика и егзарх Константинопољске Патријаршије за Централну Америку, Каипска острва, Колумбију и Венецуелу Г. Атинагора, а учествовали су још и господа архијереји: Митрополит Буенос Аиреса Тарасије и Архиепископ Аспендоса Јеремија (Константинопољска Патријаршија), Митрополит аргентински и јужноамерички Платон и Епископ Каракаса и Јужне Америке Јован (Московска Патријаршија) и Архиепископ Рио де Жанеира и Олиндо-Ресифе Христостом (Православна Црква Пајске).

Најпре је 2. новембра одржано засједање извршног комитета Епископске конференције, 3. новембра, након Свете Литургије у кatedралном храму Архиепископије – Цркви Рођења Пресвете Богородице, прва сесија пленарног засједања у просторијама Архиепископије, на којем су учествовали сви присутни чланови, а 4. новембра је одржана друга сесија, чиме је сабрање је завршено.

Поводом овог Сaborа, као и двадесетогодишњице усточићења Његове Светости Патријарха константинопољског и васељенског Господина Вартоломеја, Његова Екселенција амбасадор Републике Грчке у Аргентини г. Михаило Хри-

стидес са супругом, приредио је у амбасади Грчке свечани пријем, коме је присуствовао и Високопреосвећени Господин Амфилохије.

Присутни архијереји су се на својим засједањима осврнули на досадашњи живот и мисију Православне Цркве у Јужној Америци и договорили још интензивнију сарадњу у заједничкој еванђелској мисији и свједочењу јединства Православне Цркве, али и своју посвећеност напретку друштва у цјелини, здравом дијалогу са Римокатоличком црквом, другим хришћанима и религијама и поштовању вјерских слобода сваке личности.

Циљ оваквих сабрања је, по мишљењу учесника, да отвори нове начине свједочења црквеног јединства, и представи Православну Цркву као духовну снагу присутну у друштву Латинске Америке.

У ову сврху су основане четири комисије које ће се бавити разним темама: за израду интерног статута, за канонска питања, за литургијска питања и катихетска комисија за питања вјерског образовања.

Регионалне православне Епископске конференције су плод вишедеценијских сусрета Православних аутокефалних Цркава, који су 2009. године кулминирали у одлуци о оснивању регионалних конференција, од којих је једна јужноамеричка, а у очекивању Великог Свеправославног Сабора, на којем ће се доносити дугорочнија рјешења.

Договорено је да се наредни, Трећи Сабор одржи у новембру следеће године, у главном граду Венецуеле – Каракасу.

Митрополит Амфилохије је дан након завршетка овог сабрања, у суботу 5. новембра на празник Св. Апостола Јакова и Митровданске задушнице, служио Свету Литургију у кatedралном храму Епархије буеносаиреске Српске Патријаршије – Цркви Рођења Пресвете Богородице у Буенос Аиресу, одслуживши и парастос за све упокојене осниваче, добротворе, свештенослужитеље и парохијане овог храма.

Текст и фотографије: Мишрополија црногорско- приморска

Разговор са др Свиленом Тутековим,
бугарским теологом

Врлина у савременом свету – хришћанска визија

Блајоје Панчић

Данас се аутентичне хришћанске еванђелске врлине – смирење, покајање, милосрђе, вера, љубав – посматрају и вреднују једино у оквиру неке идеологизоване конвенционалне етике, и управо због тога је наша теологија изазвана да опет пронађе оне истинске еванђелске и светоотачке принципе, на којима се може утемељити једна аутентична савремена православна аксиологија.

Др Свилен Тутеков је професор Хришћанске етике и Антропологије на Православном богословском факултету у Великом Трнову, у Бугарској. Аутор је неколико запажених студија, међу којима се посебно издвајају књиге *Литургични измерења на нравственоста и Личност, обићност, другост; та-које и активно преводи са неколико европских језика, а значајно је поменути да на бугарски језик преводи и дела српских богослова, немерљиво доприносећи популаризацији, условно речено, српског теолошког мишљења.* Једно време, као стипендиста Министарства вера Републике Србије, боравио је и на постдокторским студијама на Православном богословском факултету Универзитета у Београду. С обзиром да су његова истраживања концентрисана на теме човека и његовог истинског живљења, са проф. Тутековим разговарали смо о значају хришћanskog поимања врлине у савременом добу.

Корумпираност врлине је оно по чему је наша цивилизација препознатљива. Застрашујуће је то што се негативан аксиолошки садржај са греха преноси и на подручје добродетељи, па тако имамо ситуацију да је, примеђа ради, милосрђе и – условно речено – капиталистичка категорија. Другим речима, милијардери пре подне – експлоатишући и људе и природне ресурсе – зарађују милионе долара, док се поподне одричу дела капитала у корист тих истих људи. На који начин треба реаговати са позиције на којој се налази Црква? На који начин у тој ситуацији искористити етичка, тј. аксиолошка учења отаца?

– Слободно се може рећи да у језику савремене културе и у животу данашњег човека светоотачка концепција етоса и врлине, као начина живљења по Христу у Цркви, Духом Светим, јесте потпуно компромитована и релативизована. Мислим да је главни узрок ове чињенице трагична одвојеност људске и друштвене праксе од

теолошког *λόγος* Цркве и својеврсна индивидуалистичка култура пијетизма, која доминира у последњих неколико столећа како на Западу тако и на Истоку. У том контексту се сваки говор о етосу или врлини човека претвара у пуку конвенционалну етичку теорију (увек идеологизовану) која одваја и отуђује етос (= врлину) од самог догађаја људског постојања, односно од истине о личности, и онемогућује да се етика посматра као „документ“ (ако искористимо ту дефиницију Витгенштајна), који описује искуство и егзистенцијални напор човека да оствари своје могућности да постане и буде личност. Св. Максим Исповедник изражава ову истину кроз једну чуvenу изреку: *Није истинна ради врлина, неће је врлина ради истине,* а то значи да је аутентични етос или врлина, увек израз, сведочанство и потврђивање истине о постојању човечанске личности или другим речима, доказ о остваривању људске егзистенцијалне аутентичности. У контексту светоотачке теологије ова истина

се мора схватати и христолошки и *ииневматолошки*, јер је истината врлина – уствари задобијање (по благодати) богочовечанског живота, „итос“ (= нарав) и врлине самог Христа (јер је по речима Св. Исповедника – Христос *и постасна врлина*), а истовремено су врлине и пар *excellence* *плодови* Духа Светога (Гал 5, 23), односно лични напор узрастања човека у његову непоновљиву личну црквену харизму у Телу Христовом. Међутим, у искуству Цркве оваква христолошка и харизматолошка концепција о етосу и врлине се доживљава увек у оквиру благодатног светотајинског живота Цркве, и у том смислу аутентична врлина је увек Црквена, а то значи да је она плод на предовања у заједничарењу у љубави, тј. плод једног конкретног еклесијалног начина постојања и живљења. На тај начин у искуству Цркве се врлине доживљавају као *шушчи* (опет по речима Св. Максима) или као *шројонси* (начини) остваривања једног агапијског (љубавног) начина постојања или живљења, што значи управо *бити* личност на један аутентични црквени, тј. евхаристијски начин.

Наравно, није лако да се оваква светотаочка концепција о етосу или врлини пренесе и артикулише језиком постмодерне културе, која се темељи на принципима индивидуализма, ефикасности, моралне конвенционалности и конзумативизма. Још теже је да се оваква светотаочка аксиологија „уведе“ као мера и критеријум теорије и праксе савременог човека који живи у секуларном потрошачком друштву. Ако се у хришћанској теологији етос или врлина може схватити као *плодови* остваривања логоса (= смисла) људског постојања, односно смисла живљења као аутентичне личности, по мом мишљењу, подвиг нашег теолошког ума је у томе да успемо понудити (наравно на разумљив начин) савременој култури и модерном човеку црквену истину о егзистенцијалној аутентичности људске личности, односно понудити прави смисао о томе *бити* и *живети* као личност. Заиста, данас се истинске хришћанске еванђелске врлине – смирење, покајање, милосрђе, вера, љубав – посматрају и вреднују једино у оквиру неке идеологизоване конвенционалне етике, и управо због тога је наша теологија изазвана да опет

пронађе оне аутентичне еванђелске и светоотаочке принципе, на којима се може утемељити једна аутентична савремена православна аксиологија. Верујем да заиста постоје могућности једне хришћанске философије људског етоса, која може не само реконструисати, него и на један ствараљачки и одговоран начин *преносити* и *артикулисати* светоотаочку аксиологију у нашој савременој теорији и пракси, а то значи и бити критеријум данашњег црквеног живота и етоса.

Став црквених аскетских отаца
је да се врлином „персонализује“ људско биће, односно да се човек изграђује као личност. Да ли сама врлина може да буде деперсонализована? Данас имамо слушајеве, рецимо, да се добра дела своде на слање једне sms поруке за угрожене слојеве друштва и томе слично. Колико је, дакле, важан сусрет (однос) доброчинитеља и оног коме се добро чини?

– Имајући у виду оно што смо говорили о самој природи врлине, можемо рећи да теологија личности увек *јесте* и мора бити *conditio sine qua non* сваке аутентичне православне аретологије или етике. Овде постоје две кључне димензије. Битна еклесијолошка истина је да се у животу Цркве, врлине доживљавају као плодови егзистенцијалног напора човека да „актуелизује“ своју непоновљиву личну црквену харизму и тако постоји на „кионијски“ (= заједнички) начин у животу Цркве. Међутим, у искуству Цркве врлина може бити *ради исихије* једино у простору једне дијалошке узајамности и заједничарења у љубави – као *par excellence* еклесијолошки и евхаристијски догађај – и тек у том смислу су врлине тропоси (начини) „персонализације“ људског постојања, у сарадњи са непоновљивом личном харизмом човека у благодатном животу Цркве. На тај начин се врлина увек доживљава као борба и подвиг за несебичним примањем другога (= ближњега), у једном кенотичком крећању према њему, до потпуне узајамности и заједничарења на један агапијски (љубавни), тј. личносни начин. Дакле, црквени етос има као свој једини „орос“ принцип Св. Максима, да у Цркви нико не живи *ради себе, него сваки живи ради других*, а то значи да ди-

Професоре Тушеков, Ви претражавајете на Богословском факултету у Великом Трнову. Да ли су студије теологије интересантне младима у Бугарској? Да ли је њихов квалитет данас, након деценија најразличитијих искушења, на задовољавајућем нивоу?

– Хвала Богу, ипак постоји интересовање за студије теологије и код нас, но, наш заједнички остаје да у традицији православне теологије пронађемо оне егзистенцијалне истине које дају одговоре на (суштинска) питања која занимају младе људе. Осим тога, можда је наш теолошки подвиг данас управо у обликовању једног теолошког језика који истовремено може бити и еклесијолошки и модерлан – којим се могу артикулисати теолошке истине. То није лако остварити, али је неопходно.

јалошки однос и узајамна љубав пре ма ближњему остају увек корелатив и критеријум сваке аутентичне врлине. Очигледно се *интерперсоналност* (узајамност личности у љубави) може одредити као кључна претпоставка светоотаочке концепције врлине, али ова *интерперсоналност* увек се мора схватати у контексту агапијског *примања* другога (ближњега) у не прекидном заједничарењу (пре свега, евхаристијском) са Христом, у Духу Светоме. Практично оваплоћење ове истине се може видети у чињеници да су подвижници Цркве увек подвлачили егзистенцијални приоритет „другога“ испред сваке моралне „дужност“ и саветовали: *Прво прими своја брати*, јер је љубав *католичанска врлина*, а то значи да је управо она истински пут ка остварењу личносног идентитета у слободи, узајамности и заједничарењу. По мом мишљењу, *персонални* карактер овакве светоотаочке аретологије има своје онтолошке и еклесијолошке претпоставке управо у истини да је љубав почетак, суштина и циљ сваке

врлине; да је љубав католичанска врлина, која „возглављује“ све остале врлине. А љубав свакако остаје најавтентичнији онтолошки садржај нашег личног постојања.

Што се тиче „деперсонализације“ врлине, она је увек могућа ако се људски етос и врлина одвоји од садржаја црквеног живота. „Деперсонализација“ је уствари „затварање“ плодова благодатног живота Цркве у оквир неког објективног система етике, што значи да се врлине могу посматрати као аутономна људска морална достигнућа, која не извиру из агапијског личног дијалошког односа и узајамности човека са Христом и ближњима. Уколико свака идеологизована аутономна етика деперсонализује врлине, онда православна етика увек мора функционисати еклесијолошки као остваривање једног новог начина постојања и живљења *ragu drugih*.

Чувени хришћански филозоф и писац Гилберт Кит Честертон једном приликом је записао да је савремени свет у неким аспектима „исувише добар“; „пун је“, наводи он, „неконтролисаних и непотребних врлина“. „Када је религијски образац уздрман“, наставља Честертон, „не излазе на слободу само пороци. Пороци су, одиста, пуштени на слободу, и они навелико лутају, чинећи штету. Међутим, и врлине су, такође, пуштене на слободу и врлине безглаво тумарају причинавајући још и ужаснију штету. Модерни свет је препун древних хришћанских доброчинитеља, сишлих са ума“. Како коментаришете ово Честертоново становиште?

Последокторске студије завршили сте на овдашњем Православном богословском факултету, а и након тој студијској боравка чешће имамо прилике да Вас видимо у Београду. Такође, објављујете своје радове на српском језику, као и радове написане на бугарском у српским часописима који имају међународни статус. С друге стране, много што чините на популаризацији српских богослова у Бугарској – пре свега имамо на уму превођење књига и чланака, као и чешће позиве које упућујете нашим теолозима за учествовање на научним пројектима и скуповима. Да ли сте задовољни односом који је успостављен и да ли имате неке конкретне планове за даљу сарадњу српских и бугарских теолоха?

– Наравно, односи и везе у простору Цркве и теологије увек морају бити прогресивни. Мислим да сам добро упућен у стање савремене српске теологије, и сматрам да данас постоје могућности за бољу сарадњу на подручју православне теологије. Пре свега, потребно је да будемо у сталној комуникацији и да боље упознамо једни друге. Потребно је да се књиге најзначајнијих српских теолога преводе на бугарски језик, и обратно, као и да се у већој мери реализују заједнички истраживачки пројекти. Што се мене лично тиче, тренутно радим на томе да се у Великом Трнову организује један научни скуп из систематске теологије и хришћанске философије који ће се организовати сваке године. Већ сам позвао неке своје колеге и пријатеље да учествују у првом скупу који ће бити почетком децембра. Позитивно су одговорили о. Александар Ђаковац, о. Вукашин Миличевић, Микоња Кнежевић... Мислим да је пре свега битно створити једну интелектуалну средину, која би омогућила слободнији теолошки дијалог и била подстицајна за нашу теолошку мисао.

– На неки начин Честертон је доиста у праву и управо то сам имао у виду кад сам поменуо индивидуалистичку културу пијетизма и идеологизацију аутономне етике. Ако се људски етос „затвори“ у неку врсту овако идеологизоване конвенционалне етике, он се претвара у морализам, а врлине – у аутономна морална достигнућа човека, који остају „непотребни“ јер су на крају крајева израз његове нарцисоидности. Ова њихова „непотребност“ је последица отуђења врлине од благодатног искуства Цркве, где су они плодови преображеног живота у Христу и путеви ка једном агапијском начину постојања и живљења. Ако врлина није аутентични израз несебичне љубави у Христу, она постаје, подвузимо још једном, „самодовољно“ морално достигнуће човека које се темељи у људском самољубљу. Управо у том смислу Св. Јован Лествичник каже да је једина страст која је органски повезана

са врлином (а не са грехом!) – сујета, а свака врлина помешана са сујетом заиста постаје „непотребна“. У том смислу врлине су „потребне“ тек тада када се „возглављују“ у љубави (1Кор 13,1-8), када су начини оличносијења целокупног људског постојања, животом у Христу. То значи да су врлине „потребне“ и имају аутентични аксиолошки садржај једино ако је њихова „ипостас“ Христос, једино ако су они плодови Духа Светога, и, на концу, једино ако су путеви дубљег укључења човека у светотајински живот Цркве. На тај начин хришћански етос отвара једну „нову“ перспективу схватања врлине, као пута и начина остваривања логосности људске природе (како би то рекао Св. Максим), а то значи остваривања најдубљих личносних могућности човека да Духом Светим буде и живи као икона и подобије Богочовека Христа.

У Галерији РТС-а

Премијера ТВ серије „Икона“

Уторак, 1. новембра, 2011. г. у Галерији РТС-а представљена је документарна ТВ серија „Икона“ урађена на према књизи „Икона Христа – Људско лице Бога“, Епископа нишког др Јована. Серија је снимљена у продукцији Манастира Острог и Високе школе – Академије СПЦ за уметности и консервацију. Састоји се из седам получачовских епизода (*Свете слике, Канони и слобода, Слика Бога?, Борба за иконе, Врсте икона, Мој имена, Поучавање и узвођење*) и скромни је допринос обнови православног иконоштва и теолошке дубине светих слика Православне Цркве. Приказиваће се сваке суботе на другом програму РТС-а. У присуству великог броја студената Академије, о серији су говорили Преосвећени Епископ нишки др Јован, који је уједно наратор серије, ђакон Ненад Илић, редитељ овог телевизијског пројекта, Миодраг Зупанц, главни и одговорни уредник документарног програма РТС-а и Божидар Николић, уредник документарне редакције РТС-а.

Серија „Икона“ рађена је по високим производним стандардима, налик на светске серије сличне тематике, али са нежнијим и топлијим тоном, прилагођеним теми. Снимана је на градским улицама и у телевизијским студијима, у иконописачким атељеима, у црквама, манастирима и музејима у Србији, Црној Гори, Македонији и на Светој Гори, а ексклузивно су у серији коришћени снимљени материјали из ризнице Манастира Св. Катарине на Синају и из Третјаковске галерије у Москви. Серија „Икона“ је логичан наставак серије „Литургија“ која се са успехом приказивала 2009. године на РТС-у и на више локалних телевизијских станица. Урађена је енглеска верзија серије, а у припреми је и руска.

У разумевању православне вере централно место имају смисао, естетика, историјат и символика иконе. Књига „Икона Христа“, према којој је урађена истоимена серија, представља врхунац православног, савременог богословља. У њој се преплићу теологија, историја, педагогија и уметност. Миодраг Зупанц, је рекао да овако сложене и комплексне књиге тешко могу бити екранизоване, али одлична екипа на челу са ђаконом Ненадом Илићем успела је да на-

прави серију прилагођену највишим стандардима. С обзиром да се у серији непрестано преплићу традиционално и модерно, Божидар Николић је истакао да је овај документараш намењен свим знатиљевим, радозналим људима који желе да сазнају више о духовним и уметничким лепотама православне вере. Он се нада да ће сарадња његове матичне телевизијске куће и Српске Православне Цркве унапредити и једне и друге. Серију је током 2010. и 2011. године снимила и припремила за приказивање искусна и проверена екипа телевизијских и филмских професионалаца, предвођена редитељем ђаконом Ненадом Илићем и директором фотографије Драганом Ракићевићем-Цилетом. Монтажу је радио Владимир Петровић, специјалне ефекте Зоран Чулић, дигитални живопис ђакон Милорад Милосављевић, композитор је Александар Костић, док су дизајн звука радили Слободан Михајловић и Александар Ранђеловић.

Ђакон Ненад Илић је имао идеју да серију „Икона“ уради на основу средњовековних рукописа, са пуно илуминација и украса. „Украс је нешто што греје душу, што везује човека са текстом, што га враћа да књигу спорије чита“ – истакао је редитељ овог пројекта. Преосвећени Владика нишки др Јован захвалио се свима који су помогли реализацију ове серије која је уједно скроман допринос годишњици обележавања Миланског едикта, 2013 године. „Крст који се поштује са иконом ушао је у одлуку Седмог Васељенског Сабора... Икона је уствари једно дрво са плодовима великом, и када обележавамо овакву једну годишњицу, морамо водити рачуна да не останемо на почецима Константиновог наслеђа, толеранције, давања слободе, сврставања хришћанства међу остале религије. Хришћанство јесте религија, али је и више од религије. Оно је Црква. Продор есхатона, Царства Небескога у историју. Христос је центар историје. Огроман преокрет у историји настао је Константиновим опредељењем за крст часни. Крстом је освештана целокупна јудео-хришћанска цивилизација од чијих плодова ми данас живимо“ – закључио је Епископ Јован.

M. Marić

„Свако нека верује како му срце хоће“

Данко Сиракинић

Зборник радова под насловом „Свако нека верује како му срце хоће“, књига са прве од три у низу планиране конференције поводом 1700 година Миланског едикта, промовисан на Православном богословском факултету у Београду

Yорганизацији Одбора Светог Архијерејског Сабора за припрему обележавања 1700 година Миланског едикта, на Православном богословском факултету, 3. новембра 2011. године, одржана је промоција Зборника радова учесника конференције *Нейролазна вредност и трајна актуелност Миланског едикта – у сусрет великом јубилеју 2013.*, одржане у Нишу, фебруара ове године. Књига носи наслов *Свако нека верује како му срце хоће*. Саорганизатори су били: Асоцијација невладиних организација југоисточне Европе (ЦИВИС), аустријска Фондација Про Оријенште и швајцарска Фондација за мир и решавање криза. На промоцији су говорили: Његово Преосвештенство Епископ бачки др Иринеј, Његово Преосвештенство Епископ јегарски др Порфирије, проф. др Богољуб Шијаковић – државни секретар Министарства вера и дијаспоре, монсињор др Андрија Копиловић и госпођа Мирјана Прљевић, међународни генерални секретар ЦИВИС-а.

Промоцију су својим присуством увеличали: Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, апостолски нунције надбискуп г. Орландо Антонини, њихове експленије: амбасадор Републике Грчке Димостенис Стоидис, амбасадор Француске Франсоа Гзавије Дени, амбасадор Мађарске Оскар Никовић, амбасадор БЈР Македоније Љубиша Георгијевски, као и председник Савеза јеврејских општина Србије г. Александар Нећак.

Отварајући промоцију, Владика Иринеј је рекао да је Зборник радова изузетно лепа и технички опремљена двојезична публикација, као и све-

доначност о ономе што је урађено у Нишу. Уз то је додао да је ова конференција „замишљена као прва у низу од три које припремају централну прославу Миланског едикта, у оквиру наше Цркве и у оквиру Србије“ и да је углавном била регионалног карактера, али да су све замишљене као „међуцрквене, међуконфесионалне, па чак и међурелигијске“.

У наставку, Владика је рекао да је свако „дао свој допринос и своје тумачење тог историјског периода, тог изузетно значајног документа“, те да иако „циљ конференције није био строго академски, да је било и таквих излагања“. У том смислу, додао је он, стечен је историјски увид у документ, те је дата теолошка анализа, као и контекстуализација тог седамнаест векова старог текста у наше време и изазове нашег времена. Покушано је да се покаже, рекао је он „у чему је тај текст још увек актуелан и инспиративан, ако хоћете и провокативан, и за нас данас; у чему може да буде подстицај и за нашу мисао и за наше излагање у Европи данашњег времена (јер и по питању верских слобода и слобода друге врсте, слободе савести, грађанских слобода, није све једнотакво и једнозначно и у данашњој Европи и у данашњем свету), а још је много комплексније питање стварног садржаја јединства Европе која тежи ка обједињавању, јер није довољно економско или политичко обједињавање“.

На крају је Владика Иринеј рекао да је план да у току идуће године буде одржана још једна конференција са свестранијом тематиком, која ће бити европског опсега, док у самој

2013. години, треба да буде одржан велики централни скуп који ће бити свеопштег карактера. Треба још додати, да је Владика Иринеј похвалио изузетан труд госпође Мирјане Прљевић, која је заслужна „за лавовски део посла“ око издавања Зборника.

У свом обраћању, иначе и уредница овог издања, г-ђа Мирјана Прљевић, захвалила се Његовој Светости Патријарху Иринеју на благослову, као и Преосвећеном Владици Иринеју на уступању простора у Нишу и могућности да прва конференција буде одржана са прелепом поруком. Изражавајући захвалност г. Антонинију, апостолском нунцију, као и надбискупу г. Хочевару, истакла је важност присуства представника религијских заједница, те подршке неколико компанија, као и града Ниша. Она је, у духу поруке Миланског едикта, а позивајући се на речи Иве Андрића, поручила да „ако заиста зидамо срећу сваког од нас у свакој души, и спроводимо љубав својим делима по добро других, и третирамо сваког нашег ближњег као да смо ми сами, мислим да је то једини пут да нешто учинимо“. Мирјана Прљевић је још најавила да ће се трудити да својим даљим активностима, не само публикацијама осветле још по неки аспект Миланског едикта, битног за данашњицу и за све нас.

Проф. Шијаковић је, говорећи о актуелности Миланског едикта из ширег контекста, истакао да су речи „којима Константин дарује слободу хришћанима и свима 'да свако може слободно да вјерује онако како му срце жели' поучне и важне и данас и не само да их ослушкујемо као

савремене, него могли бисмо рећи и као свевремене". Стога, додао је, у нашем контексту који одликује „оптерећеност теме вјерских права, тзв. политичком коректношћу" имају свој пуни смисао.

У даљем излагању, проф. Шијаковић се дотакао разлика у поимању секуларности државе и друштва, секуларизма као идеологије који је код нас повезан са атеизмом, те верских слобода, питања основаности апсолутизовања права на различитост и др. Он је нагласио да „секуларност државе није супротстављена практиковању вјерске слободе, него треба да ову управо омогући“. У том смислу, он је рекао „да је нама данас поново потребан слух за мелодију теологије и за мелодију вјере“. На крају је закључио да „слобода вјеровања која је садржана у Миланском едикту у данашњим околностима, значи одговорност за слободу и залагање за правду, јер правда доноси мир. Слобода, правда, мир, то је посланаје превасходно вјерујућих људи, и у личном животу, и у заједници у којој остварују себе“.

Монсињор др Андрија Копиловић је, више резимирајући садржај књиге, рекао да је „захваљујући сарадњи врло уважених институција и појединача, ова је конференција уистину утемељила трогодишњи ход према великим јубилеју везаном уз један документ који је у повести мењао путању хришћанства, а оставио трајни изазов за сва времена, увек проблематизован и никада до краја решен, а то је питање слободе“.

Он је још додао, да би требало све учинити „да велики јубилеј не буде сећање, него догађај и преокрет, да

постане исходиште нових корака у остваривању онога што је још увек остало као трајни изазов и задатак за нас, за људе XXI столећа, за нас овде у Србији“. На крају је закључио, да је „конференција у целости одличан први корак, чврст темељ и незаобилазни изазов“ за даљи наставак, јер се „налазимо пред проблемом глобализацијског друштва који рађа верским релативизмом, док Хришћанство у том процесу има битан задатак да сачува непролазност вредности које су дале темеље и душу Европи“.

Последњи у низу говорника, Владика Порфирије је одајући признање „многима који су, у последње време, учинили напор да се дело и лик Светог Константина Великог представи и у нашој средини“, рекао да ово није обично представљање Зборника, већ и поновни „покушај да промовишемо сам Милански едикт и да видимо шта он за нас данас значи, у којој мери је актуелан“. У том смислу, он је додао да се основни изазов епохе у којој живимо састоји „у неопходности

да човечанство изгради макар цивилизацијски модел свога постојања у двадесет првом веку и на даље“. Стога, наставио је, „пред Западом и Истоком стоји веома тежак, али никако, сигуран сам, безнадежан задатак заједничког тражења баланса између прогреса у свету, поштовања права личности и поштовања имовине, с једне стране, и очувања националног, културног и верског идентитета појединачних народа, с друге стране“.

Завршавајући излагање, Владика Порфирије је закључио да „без икаквог преувеличавања Свети Константин стоји на самом почетку хришћанске цивилизације и хришћанског закона који управо нуди истински модел хришћанске толеранције и слободе, и постаје оријентир у модерном добу“.

Затварајући промоцију, Владика Иринеј је рекао да ова излагања треба да буду „подстицај да се сви заједно припремимо и за идућу конференцију и за достојно обележавање јубилеја Миланског едикта“.

Трибина „Школа за другог“

Традиционална и модерна школа

„Данас људи обично мисле да наука и вера не могу заједно, да се оне искључују, што наравно није тачно – тешко је и сагледати све трагедије које су из те поделе произашле, а Европа је јединствен континент по томе.“

Yорганизацији Земунске гимназије и Манастира Светог Архангела Гаврила у Земуну, 4. октобра 2011. године отпочео је циклус трибина „Школа за другог“. Трибине су организоване са намером да се обележе значајни јубилеји којима се иде у сусрет – 1700 година од доношења Миланског едикта и 1150 година од долaska Свете браће Ђирила и Методија међу Словене. Замишљено је да то не буду академска предавања, неразумљива и апстрактна, већ што је могуће једноставнија, како би што већи број људи узео учешћа у њима. На првој трибини учествовали суprotoјереј-ставрофор проф. др Радован Биговић, настојатељ Манастира Св. Архангела Гаврила и проф. Милош Ђелановић, директор Земунске гимназије. Они су говорили о традиционалној и модерној школи. Проф. др Радован Биговић, је том приликом рекао, захваљујући најпре последницима и ученицима Земунске гимназије на прилици да се заједнички разговара о темама које муче сваког човека, „да вероватно нема већег проблема за све нас од питања другог (други човек, шта припада том другом, други народ, друга култура, други језик, други пол, страх од другога, шта је то што нас одваја од другога, шта је то што нас привлачи код другога, итд)“. Уз то је истакао да је управо Земун добро место да се разговара о овим темама јер је „овај простор био

некада граница између два супротстављена света, између Аустроугарске монархије и Отоманске империје“, или да и данас „на неки начин јесте место сусрета између Запада и Исто-

се еманципује, да постаје самостална институција. То је тренутак када се наука одваја од теологије, а то одвајање је условљено“, додао је проф. Биговић „преведеном развојем наука, а вероватно и једном својеврсном идеологијом, дакле врстом секуларизације, готово свих европских друштава.“ Некада, до краја средњег века, између вере и знања није постојао сукоб, док касније, практично све до новијег времена, а делимично и данас, он постоји,“ констатовао је проф. Биговић на почетку излагања на трибини „Школа за другог“.

„Данас људи обично мисле да наука и вера не могу заједно, да се оне искључују, што наравно није тачно – тешко је и сагледати све трагедије које су из те поделе произашле, а Европа је јединствен континент по томе“, рекао је он. „Ипак данас и код научника и код свих озбиљних људи преовладава уверење да је потребна нека врста реинтеграција целога човека, дакле нека врста равнотеже између разума и вере, између науке и религије, јер са једне стране човек је религијско биће, али са друге, човеку су потребна и знања, а самим тим последично и науке, те стога није дилема или-или, већ и једно и друго“.

ка (или би требало да то буде), и Севера и Југа“.

Отварајући разговор о теми традиционалне и модерне школе, проф. Биговић је подсетио „да су практично и на Истоку и на Западу прве школе, у ствари, били манастири“, те да су „све европске универзитетете на Западу углавном основали манастири или су били у оквиру манастира, а тек негде крајем средњег века школа почине, да

Цар Константин Велики: детаљ са мозаика из Цркве Свете Софије у Константинопољу

Управо због тога су и покренуте ове трибине, како је рекао проф. Биговић, а намера организатора је да оне трају све до 2013. године, па и после, како би се разговарало о свему наведеном, а главно питање „односа између вере и знања, вере и разума“ ће бити разма-

трано у контексту и сагледавано кроз разговоре о човеку, његовој природи, његовом односу према другоме, и кроз све проблеме који муче свако појединачно људско биће, као нпр. питање смисла људског живота. Проф. Биговић је нагласио да је то „итекако важно, јер данас у нашој земљи, у готово свим државним школама постоји и верска настава, те да се не може негирати чињеница да она има и своје поборнике, али и своје противнике, а сама чињеница да је религија присутна у општем образовању говори о потреби равнотеже између науке и религије, али и неопходности изналажења те равнотеже путем оваквих и сличних разговора, размене искустава и мишљења“.

У том смислу, додао је Биговић, „вероватно једна од најважнијих тема данас јесте проблем људских слобода, а у оквиру тога – питање верских слобода. Први акт у Европи који је написан о верским слободама, о равноправности свих религија свакако је Милански едикт, а долазак 2013. године и обележавање јубилеја од доношења овог акта одличан је повод да се разговара о тим питањима, о актуелном стању у савременом свету, у Европи, у нашем друштву. Верска права и верске слободе се сматрају данас основним људским правима, те је стога дужност сваке државе да то штити, као што штити и друга основна људска права. С друге стране, наставио је проф. Биговић, „наша свеукупна култура је неразумљива, несхватаљива без религијске компоненте тешко замислица, и ако бисмо ту компоненту избацили из ње, шта би од ње остало? Наша култура и култура других европских народа, сва је зидана на тим хришћанским темељима, а родоначелници такве културе су браћа Ћирило и Методије и зато они јесу – односно тај јубилеј којем идемо у сусрет, поред Миланског едикта – повод да разговарамо о томе“, закључио је професор др Радован Биговић.

Присутни на трибини у Земунској гимназији су активно, током читаве вечери узимали учешће постављајући питања, између осталих и питање везано за чињеницу да Свету браћу Ћирилу и Методију „својатају“ различити народи, на шта је проф. Биговић одговорио: „То је у суштини добро, јер то значи да су велики људи, Божији људи и да припадају свим народима, што је за њих заиста карактеристично, јер су

словенски просветитељи, а њихов долазак је означио огромну прекретницу код свих Словена. Католичка црква их је прогласила за покровитеље Европе – Св. Бенедикта и Ћирила и Методија. С друге стране, приметио је проф. Биговић, „интересантно је да код нас нема много храмова који су посвећени Ђирилу и Методију, свега их је неколико у нашој Цркви, иако су они важни и битни, јер су они и духовни оци такође“.

Проблеми савременог школства

Кад је реч о самој школи и школству, проф. Биговић је подстакнут питањима из публике, рекао и следеће: „Јако зnamо да је држава у тешкој ситуацији, морамо констатовати да она не покљања доволно пажње просвети у целини. Када год почне школска година, ове године на време, то је право чудо – стално се поставља питање штрајка, јер су просветни радници у веома тешком положају, читав Универзитет је у тешком положају. А то није добро. Мислим да би свака држава морала на првом месту да брине о младим људима, о образовању и васпитању младих људи, па онда да има неке друге ствари на дневном реду. Код нас је просвета практично пасторче. И руку на срце, не у држави само, већ и у Цркви.“

Говорећи о појму модерне школе, проф. Биговић је још рекао да онолико колико уопште разуме феномен те школе, чини му се да, код свих људи који се баве образовањем, посебно средњим и високим образовањем, постоји уверење и сазнање да нешто са нашом школом није у реду. И са програмима. „То могу чак да кажем и као члан Националног просветног савета. Дакле, сви јесу за неке промене. Пре свега, сад се управо највише разговара о променама у гимназијским програмима. Нико још не зна шта баш тачно треба мењати. А чињеница је да свака промена не мора бити промена на боље. И то јесте велики проблем. Ми иначе живимо у времену невероватних промена у животу, у свести, менталитету. Можда се ми као друштво, уопште као свет, налазимо пред најрадикалнијом могућом променом, можда променом саме људске природе. Рецимо, о томе би требало разговарати са генетичарима или, рецимо,

биолозима итд. Наравно, поставља се питање како та најновија научна достигнућа инкорпорирати у те програме, у њихове садржаје“.

Закључујући овај део излагања, проф. Биговић је рекао да је потребно „уложити много напора да би се добило квалитетно образовање и квалитетна школа, што није лако. Цело друштво треба да се укључи у то питање, одговорни људи да се потруде да имамо квалитетно образовање, у сваком погледу. Наравно, треба направити везу са традицијом, са минулим епохама, временима, али не да би били усмерени према прошлости него према будућности, уз максимално ко-ришћење онога што је достојно да буде примљено од прошлости“.

Повезаност знања и васпитања

„Чему знање, ако се оно злоупотребљава, ако истовремено немамо младе људе који су и зреле личности, способне за живот, честите личности?“, коментарио је проф. Биговић питање присутних о односу знања и васпитања. „У том смислу мислим да школа, колико може, треба да одгаја и интелектуално, али и духовно, и морално, и у сваком другом погледу – зреле, целовите и храбре људе. А ми то данас углавном немамо. Данас, на пример, кад би сте неком рекли да морал и знање имају неке везе, они би рекли да немају. Неко може да буде одличан научник, а да при том буде и бараба, аморална личност. То је реално стање у нашем образовању. А то није добро. Јавни, друштвени морал, не може да се одвоји од образовања и по мом мишљењу не треба да се одвоји. А са друге стране, некако је образовна политика таква, да се школа бави само образовањем, знањем, да се не задире у моралне вредности у религијској. То се све оставља некој приватној сferи, јер некако данас, у нашем друштву влада морални релативизам. А у таквој ситуацији школа нема другу улогу до да пружи неко уопште образовање. Није сигуран да је то добро. Мислим да није. Тим пре што породица не функционише. Мислим да данас улица и медији много више образују младе људе него што то ради школа, и Црква, и породица итд“.

Приредио Данко Спрахинић

Православна педагогија од апостолског доба до данас

Стазама аутентичне духовности (I)

гр Ксенија Кончаревић

Из дела апостолских ученика и сачуваних сведочанстава о животу ране Цркве јасно се види да су се први хришћани изнад свега старали да и деца њихова усвоје веру у близину Божију, да крену путем који води ка вечној и непролазној, радосној и светлошћу неизрецивом обасјаној заједници са Богом и свима светима

Данашињи развој педагогије одвија се у три основна правца: 1) у правцу ка модернизацији образовне технологије у циљу све интензивнијег формирања знања и умења код ученика (*дигитички пратимализам*); 2) у правцу који у жију ставља личност ученика (*ученикоцентрични пристап*), али опет из перспективе оспособљавања ученика за стицање што већег фонда знања и умења, а не ради афирмирања вредности личности саме по себи, и 3) у правцу повратка традиционалним духовним и моралним вредностима васпитања и образовања, где је у средишту пажње личност детета, схваћена као драгоценна, јединствена и непоновљива, обдарена талентима које у њој треба открити, подстакти и брижљиво неговати, и изнад свега обдарена својим људским достојанством и бесценом вредношћу (*православни педагошки пристап*). Први правац деценијама је неговала екстремно секуларизована школа, други је доживео интензиван про-дor последњих година, под утицајем модерних кретања у западној педагогији, док се трећи, који поседује вековну традицију и снажну теоријску утемељеност, постепено враћа у образовне системе већине православних земаља.

Како бисмо у најкраћем могли окарактерисати суштину православ-

ног приступа педагошком раду? Познато нам је да сама реч „педагогија“, која је грчког порекла, буквально значи „детовођење“, „руковођење детета“, односно заједничко путовање ученика и наставника. А то је путовање вредно једино уколико наставник и ученик корачају путем ка љубави, лепоти, смислу, ка свему ономе што је добро, вредно и честито. Сетимо се поруке Аљоше Карамазова из финала романа „Браћа Карамазови“ Достојевског: „Знајте да нема ничега бољег, и узвишијеј, и драгоценјеј за човеков будући живот, него каква лепа успомена, нарочито ако је понета још из детињства. Ако неко има макар једну такву успомену, спасен је за читав живот“. Није ли циљ свакога педагога да постане саставни део једне овакве неизбрисиве и радостотворне успомене? Али педагог ће то моћи постићи једино уколико је свестан да се на путовање запутио са живом душом, душом устрепталом пред тајном света и сваког бића људског, душом једном истине, правде, лепоте, добра, душом коју он на томе путовању треба да сачува од сваке опасности, и још да је оснажи, осоколи и укрепи пред животним изазовима, да јој открије чисте студенце са којих ће се она моћи напојити познањем смисла живота, да је постепено приведе ка успостављању таквог односа према Богу, према све-

ту који је окружује, према другим људима и према себи самој који ће је чинити богатијом, вреднијом, испуњенијом. Средиште васпитања јесте, дакле, душа човекова – оно од чега, по еванђелским начелима, нема нишчега вреднијег у свим световима, јер нема ничега равног души.

Ранохришћански списи о васпитању

Овакву усмереност васпитања и образовања поставили су, руководећи се науком Господњом, још апостоли Христови и њихови најнепосреднији ученици, који су деловали до друге половине другог столећа, а даље је развијали Свети Оци и Учитељи Цркве. Из дела апостолских ученика и сачуваних сведочанстава о животу ране Цркве јасно се види да су се први хришћани изнад свега старали да и деца њихова усвоје веру у близину Божију, да крену путем који води ка вечној и непролазној, радосној и светлошћу неизрецивом обасјаној заједници са Богом и свима светима (а према новозаветном учењу, сви смо позвани у светост, као што казује Господ: „Будите свети, јер сам и Ја свет“), да у овој емпиријској реалности себе осмишљавају и доживљавају пре свега као чланове заједнице Цркве, у којој ће свако од њих примити преизобилно

1. Свети Јован Златоуст, мозаик

2. Света браћа Кирило и Методије

мноштво благодатних духовних дара и умножити их у служењу Богу и другим људима, пре свега онима који и сами припадају заједници, али и онима изван ње, који су такође призвани да јој приступе и да тако остваре врховну слободу човекову – слободу од греха и смрти. Као средства васпитања у то – за историју хришћанске Цркве најдрагоцените – доба примењивале су се домаће поуке очева и мајки, духовни савети и руковођење епископа и презвитера на сабрањима верних, навикавање деце на молитву и благочестиво живљење (ортопраксију), а изнад свега приступање Светим Тајнама као благодатним пројавама деловања Духа. Овакво поимање задатка педагогије провејава са многих страница списа ранохришћанских учитеља. Тако, у „Учењу Дванаесторице Апостола“ („Дидахи“), анонимни аутор посвећује првих шест поглавља казивању о два пута – путу живота и путу смрти – излажући еванђелским учењем на дахнуто полазиште за даље образлањање суштине образовања у његовом хришћанском поимању. „Пут живота је овај: прво, љуби Бога који те је створио, друго, љуби ближњега свога као самога себе. И све што хоћеш да ти се не чини, и ти не чини другоме (...). А пут смрти је овај: пре свега тај пут је зао и проклетством испуњен; јер на њему су убиства, прељубе, по-

хоте, блуд, крађе, идолопоклонства, мађије, врачарије, отимачине, лажна сведочења, лицемерја, двоједушност, подмуклост, гордост, злоба, самовоља, грамзивост, срамотне речи, завист, дрскост, надменост, охолост, небогобојажљивост. Тим путем иду прогонитељи добрих, мрзитељи истине, љубитељи лажи, они који не знају плату праведности, који се не држе добра нити суда праведног, који бдију не на добро него на зло, од којих је далеко кротост и трпљивост, који не милују сиромаха, који не саосећају са паћеником, који не познају свога Створитеља; убице деце своје, упропаститељи створења Божијег; они који окрећу лице своје од потребитога (= од сиромаха), који врећају већ уvreћенога; улизише богатима, неправедне судије сиромашнима; препуни свакога греха. Спасите се, деци, свију таквих“. Не показује ли ова порука своју животност и актуелност и данас, данас можда и понајвише, иако нас од времена у коме је настала дели деветнаест векова?

У делима апостолских ученика формулисана су вредна педагошка начела којима се Црква постојано и неодступно руководи све до нашег добра.

Посланица Варнавина, спис анонимног аутора чији се настанак везује за двадесете или тридесете године

II столећа, такође разгравничавајући два пута – један на коме су постављени светионици, анђели Божији, и други на коме врећају анђели Сатанини, саветује родитељима који би да ходе овим првим путем: „Не дижи руке своје од сина свога или од кћери своје, него их од младости учи страху Господњем“, понављајући тако основно библијско и, доцније, свето-отачко педагошко начело – да је „почетак премудрости страх Господњи“.

И Свети Климент Римски у својој *Посланици Коринћанима*, поред других духовних савета, даје и поуку родитељима о начину на који ће васпитавати своју децу и о путевима њиховог властитог духовног узрастања: „Имајмо стид пред Господом Исусом Христом, Којега је крв за нас дата; поштујмо предводитеље своје, одајмо част презвитерима, млађе васпитавајмо науци страха Божијег (...) Деца ваша нека добијају васпитање по Христу, нека науче: колико је смиrenoумље моћно пред Богом, шта може учинити чиста љубав код Бога, како је страх Његов добар и велики и спасава све који се свето по њему владају чистим умом. Јер је Бог Који истражује мисли и на мере, и Његов је дах у нама, и када хоће узима га“.

(крај у следећем броју)

Из православне ризнице тумачења Светог Писма

Дар говорења језика

гр Предраг Дратушиновић

Један од најомиљенијих духовних дарова коринтских хришћана био је дар говорења језика (глосолалија, 1Кор 14). О чему се зајраво ради и како се апостол Павле, на основу еклесијолошких принципа изнесених у првом прилогу, односи према овој теми?

У претходном прилогу изложили смо основне еклесијолошке принципе садржане у 12. глави 1. Посланице Коринћанима апостола Павла. У редовима који следе намеравамо да покажемо како апостол применује ове принципе на конкретном проблему који се јавио у коринтској црквеној заједници. Реч је о дару говорења језика – глосолалији – који је био нарочито омиљен код Коринћана.

Дар говорења језика у Коринту

Дар говорења језика апостол Павле назива „γλῶσσαί“ или „γλώσσαις λαλεῖν“. Из онога што апостол пише о овоме духовном дару можемо констатовати неколико података. Прво, чини се да је дар говорења језика био нарочито практикован на богослужбеним сабрањима црквене заједнице у Коринту. Друго, на сабрањима црквене заједнице неретко су били присутни и нехришћани (14,23). Треће, поједини чланови заједнице говорили су језике, а да истовремено није било никога ко би тумачио то што они говоре (14,27–28). Резултат тога је била немогућност да присутни хришћани имају „корист“ (12,7) од овога дара. Четврто, чини се да је у коринтској заједници постојала извесна конкуренција између оних који су имали дар језика и оних који су имали дар пророштва (14,1–3).

Феномен говорења језика или глосолалија представља озбиљан проблем за данашње тумаче. Основна потешкоћа да данас разумемо природу и пројаву овог феномена лежи у чињеници да га апостол Павле не описује, већ је он њему и његовим адресатима добро познат, те нема разлога да се посебно осврће на детаље везане за њега. Од малог броја информација које апостол нуди у своме тексту могу се извести неколико карактеристика глосолалије: а) говорење језика је неразумљиво (14,2.7–11), б) говорење језика је форма молитве која се узноси Богу у виду благодарења (14,2.15), в) приликом говорења језика неопходно је присуство тумача (14,27) који и сам може поседовати дар језика (14,13), мада апостол на једном другом месту наводи тумачење језика као посебан духовни дар (12,10).

Општи религијски феномен

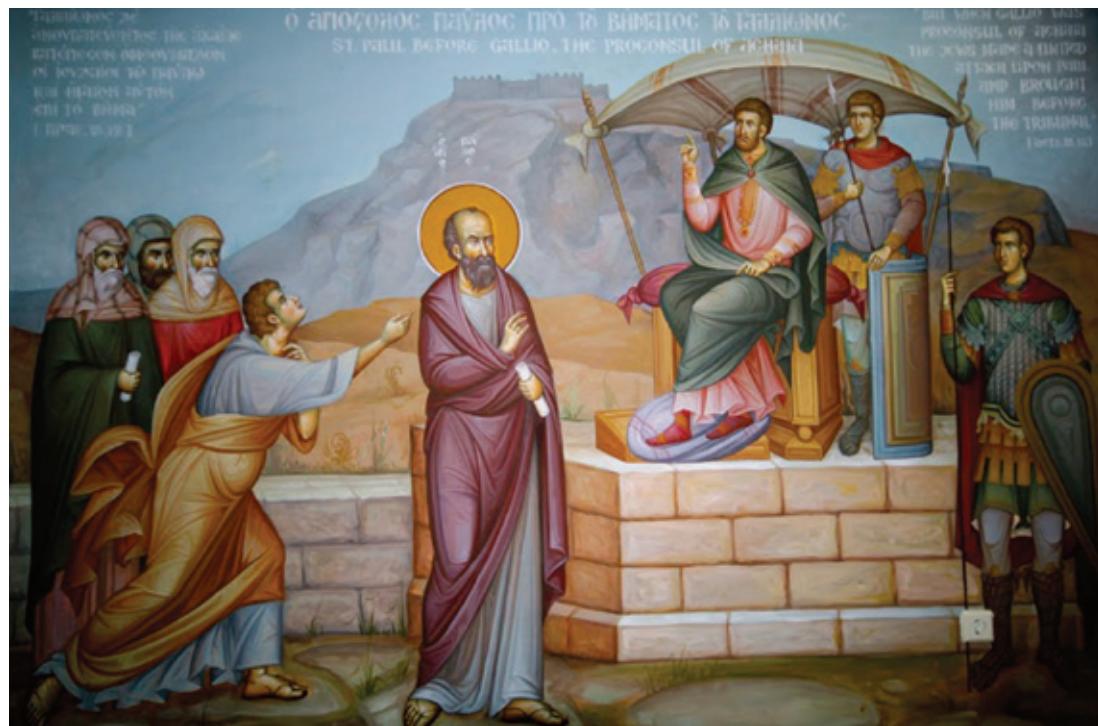
Божански инспирисани дар говорења језика није био непознат грчко-римском религијском свету. На незнабожачким богослужењима посвећеним култовима поједињих богова, на пример Диониса и Кибеле, верници су падали у религијска усхићења и говорили неразумљиве језике. Нарочито је карактеристично место из 1Кор

14,23: „Ако се, дакле, скупи сва црква на једно место, па сви узговоре језике, а уђу неупућени или неверујући, неће ли рећи да лудујете?“ Овде се користи карактеристичан глагол „лудовати“ (μαίνεσθαι), који упућује на екстатичне религијске доживљаје из античког света. Нехришћани који се затекну на црквеном сабрању стичу утисак једне екстатичне заједнице, сличне незнабожачким сабрањима. С друге стране, није јасно до ког степена је екстаза обузимала онога ко говори језицима. Из описа апостола Павла чини се да језици нису били потпуно без смисла, већ да је постојала могућност да се преведу на језик разумљив присутнима. Такође је и онај који говори језик могао да протумачи присутнима шта је рекао (14,13).

Анђеоски језици

Неки тумачи сматрају да су поједини коринтски хришћани тврдили за себе да говоре „анђеоске језике“ који се помињу у 1Кор 13,1. У јудејској литератури овај феномени није непознат. Тако се, на пример, у једном апокрифном спису о Јову говори о томе да његове ћерке говоре анђеоске језике. Иако апостол не забрањује, већ напротив, подржава контролисано практиковање дара говорења (анђеоских) језика, у 13,8 он исти тадар приписује незрелом добу

Апостол Павле
на суду пред
Галионом,
намесником Ахаже
(Дап 18, 12)

личности (13,8) и сматра да тај дар неће опстати после Другог доласка Господњег.

Страни језици

Један део светоотачког тумачења овог феномена повезује дар говорења језика са пројавом „других (страних) језика“, као на дан Педесетнице (Дап 2,4). То би значило да они који говоре језике у ствари говоре постојеће, стране језике, а не потпуно непознате или анђеоске. Ово тумачење било је било доминантно у читавом средњем веку и поједини тумачи га заступају и данас. Аргументи који говоре у прилог овог тумачења су: а) „језик“ о коме је реч у 1Кор је заправо страни језик, б) тумачење језика о коме се говоре је заправо превођење, в) апостол Павле у 14,11 повезује „глас“ и неразумевање као отуђење, дакле неразумевање страног језика, г) цитат из Ис 28,11 у ст. 21 говори о онима који говоре друге (туђе) језике. Међутим, постоје неколико приговора који се могу упутити овој тези: а) у опису силаска Светога Духа на апостоле у Дап 2 акценат је на чињеници да присутни чују апостолску проповед на своме језику, а не да апостоли говоре стране језике, б) „тумачење“ не мора нужно да значи превођење, в) из апостолових излагања у 1Кор 14 чини се да је говорење језика неразумљиво и неразговетно, тако

да подсећа на раштимовани оркестар (14,7–8), г) цитат из пророка Исаје се мора схватити у ширем контексту Павлових излагања, тако да не упућује нужно на говорење страних језика.

Језици и пророштва

Чини се да не постоји коначно објашњење за садржај коринтске гласолалије, као и њене тачне пројаве на сабрањима тамошње црквене заједнице. Оно до чега је Павлу свакако веома стало је да хришћанска заједница не практикује овај духовни дар на начин сличан свом религијском окружењу. Зато их упозорава да њихово практиковање говорења језика може подсећати на „лудовање“ (14,23), слично, на пример, екстатичним стањима у ритуалима богу Дионису. С друге стране, треба имати у виду да су коринтски хришћани у прошlostи, пре свог крштења, били незнабошци, и да су екстатична стања која резултирају даром говорења језика можда практиковали у незнабожачким култовима. Апостол Павле не жели такво стање у заједници. Отуда његов апел да се број оних који говоре језике на сабрањима ограничи на два или три (14,27). У овом смислу треба разумети и апостолово инсистирање да је пророштво веће од дара језика: пророштво је директно откривење Божије, оно је јасна и разговетна реч, а

не екстатична и неразумљива, оно је подложно контроли заједнице која може да разликује духове пророштва (14,24–25), дар је Божији коме треба да теже верни (14,1,39), оно има за циљ изградњу Цркве и доприноси њеном мисионарском раду (14,3–4).

Еклесијална димензија дара говорења језика

Пратећи аргументацију апостола Павла постаје јасно да дарови који се практикују на црквеним сабрањима треба да испуњавају следеће услове: прво, услов је љубав која је критеријум садржаја и вредности сваког духовног дара (1Кор 13; 14,1). Други услов је изградња Цркве, односно то колико сваки појединачни духовни дар доприноси изградњи Цркве и у којој мери доприноси њеној мисији као сведочењу хришћанске вере. Гласолалија, иако је важна и иако је не треба запостављати (14,39), не испуњава овај услов, пошто остаје на нивоу личног религијског доживљаја.

По апостолу Павлу, реч Цркве ни у ком случају не сме бити ограничена на монолог, ма колико он био религијски упечатљив. Монолог и окретање самоме себи треба да буду замењени речју која изграђује Цркву као заједницу многих, са једне, и речју која пружа сведочанство вере спољном свету, са друге стране.

Старозаветни великани вере

Вера као благослов будућности

– други део –

Јован Блајојевић

Вером је Јаков, умирући, благословио сваког сина Јосифовог и поклони се дубоко преко врха палице своје.
Јеврејима 11,21

Јаков је контроверзна личност историје праотаца Израиља. То је био човек немирног духа и снажне воље, која га је бацала о зид живота. Имао је два имена која су указивала на двојаки карактер његовог живота. Јаков и Израиљ, варан и варалица, трудбеник и борац, бегунац и победник...

Рођен је само неколико тренутака после свог старијег брата, као други син Исаака, што је и обележило његов живот, **јер није хтео да буде други**. Рано је одлучио да живот узме у своје руке, али је тешко научио да га стави у Божије руке. За разлику од старијег брата, ловца, пустолова и очеве узданице, Јаков је био миљеник мајке. Проблеми у породици могли су већ да се назрзу. Јаков је био добар кулинар и то је искористио да се домогне права првенштва и привилегија које је оно носило. Желео је и више од тога и одлучио се на превару. Искористио је обневиделост оistarелог Исаака, који је, предосећајући смрт, одлучио да благослови Исауа преневши му Авраамов благослов, благослов за којим је Јаков чезнуо толико да је у погодном тренутку и уз помоћ мајке извео вешту обману и **украо** благослов Исауу лажно се представивши оцу (Пост 27,1-29).

Од Јакова до Израиља

После преваре, у страху од Исаове освете, Јаков је побегао у Харан, земљу својих предака, где је током наредне две деценије окусио горак укус преваре. Тегобан живот пастира-на-

јамника који је водио, лукаве преваре свог таста Лавана и удаљеност од родитељског дома, подносио је захваљујући чврстој вери да ће се вратити у Ханан, да ће се на њему испунити благослов Авраама и Исаака потврђен савезом у Ветиљу.

Повратак у Ханан није био једноставан. Обележила га је Лаванова потера и опасност сукоба са Исаом. Јаковљева извидница потврдила је његове страхове јер је Јакова обавестила да је Исау сазнао за његов повратак и да га ишчекује са четиристо наоружаних ратника. **Јаков, борац и онај који се не мери са судбином, није одустао**. Заштитио је породицу удаљивши је из своје непосредне близине, а он је остао да се суочи са Исаом. Те ноћи, ноћи уочи одлучујућег сусрета, постао је други човек, постао је **Израиљ – победник Божији** (Пост 32,22-30). Драматичан и енigmatischан опис овог преображаја сведочи о борби која је

претходила сусрету са братом. Заноћио је на обали реке која га је делила од брата и његових ратника. Те ноћи у његов шатор је дошао незвани гост и започета је целоноћна борба. Пред зору, Јаковљев супарник је тражио од Јакова да га пусти *јер свањава*. На чудан захтев супарника Јаков одговарајућим захтевом: *нећу ће пустити, док ме не благословиш* (Пост 32,26). Дијалог ускоро добија егзистенцијалну димензију неслучјених размера јер Јаковљев супарник – Бог (Пост 32,30), пита Јакова исто што га је и отац питао пре него што га је благословио: *како ћи је име (ко си ћи)?*

То је преломни моменат. Јаков не зна са ким се бори и разговара. Можда је то најјачи борац његовог брата, послан да га убије? Можда је помиљао да треба да слаже, као што је то учинио и две деценије раније. Он, међутим, више није био *други син* који би учинио све да се домогне пр-

Савремени читалац, сблажњен Јаковљевим поступцима и изостанком етичке (пр)оцене истих у Постању, може да буде потпуно збуњен чињеницом да је Јаков упркос свему изабран за носиоца благослова и наследника савеза. Постање – етици претпоставља борбеност. Јаков је представљен као човек који се не мери са природним поретком ствари, не дозвољава да га тај поредак ограничи и не прихвата датости, већ ствара околности. Супростављен је Исау, човеку који живи од тренутка до тренутка, допуштајући да му околности и датости одређују правац живота. У борби, Јаков је спреман да вара што је несумњиво погрешно, али је и у стању да истрпи када је преварен. Писац Постања, истовремено, доследно истиче да Бог није ограничен природним стањем ствари, већ да је самовластан у избору. У свету где су првенци имали предност, Он гледа Авељеву жртву, бира млађег Исаака (а не Исмаила), млађег Јакова (а не Исауа), млађег Јефрема (а не Манасију). Постање убедљиво сведочи да природне предиспозиције или њихов изостанак нису оно што нас одређује пред Богом, већ искреност вере и чежња за божанским благословима. То је оно чиме се Јаков руководио када је постајао претеча оних који на силу (борбом) улазе у Царство небеско (Мт 11,12).

Јаковљево рвање са Господом - мозаик из 12. века, катедрала у Монреалу, Сицилија

венства, већ носилац *блајослова Аврамовој и савезник Божији*, што су биле привилегије којих никако није желео да се одрекне. Зато је рекао: *Јаков.* Тада Јаковљев супарник изговара знаменит благослов: *ог сада се нећеш више звати Јаков нећо Израиљ, јер си се борио са Богом и људима, и победио си* (Пост 32,28).

Јаковљев благослов

Јаков, варалица, постао је Израиљ, победник Божији, у *шренутку када је признао ко је, када више није посезао за (само)обманом и претварањем*.

Бежећи од Исава, Јаков се зауставио у Ветилу, древном култном месту. Ту је уснио лестве (степенице) по којима су ходили ангели Божији повезујући небо и земљу. Бог му је са врха лестви упутио поруку охрабрења, потврдивши га наследником савезних благослова и обећања. Јаков се пробудио под јаким утиском онога што је сањао и Ветил је препознао као кућу Божију. Дао је савезна обећања, прихвативши одговорност за остварење божанских планова. Сан је можда био надахнут сумеро-ававилонским зигуратима – степенастим торњевима на чијем врху се налазио храм, место божанског обитавања. Свештеници, који су се у свечаним одејдама успињали степеницама ка храму, поклонике су подсећали на ангеле преко којих бог(ови) комуницирају са људима. У Новом Завету, Христос користи ову слику да би себе представио као спону неба и земље (Јн 1,51 уп. Дап 7,55-56).

Тада је могао да се сусретне са братом који је га је дочекао загрљајем, а не оружјем. Тада се кроз сузе Израиљ (а не Јаков) пажљивије загледао у лице свога брата и у њему препознао не лик човека кога треба надмудрити и преварити, већ лик Божији, божанско обличје по којем је створен сваки човек (Пост 33,10). Такав Јаков могао је својим потомцима да преда *блајослов Авраамов и Исааков* (Пост 47-49). Благослов који је Јаков примио и благослов који је дао потомцима су подударни и смештени у култну атмосферу, при чему је потоње благосиљање готово програмски описано живот његових синова и њихових потомака. Текст тог благослова је детаљно разрађен у интертестаментарној књижевности Јевреја која је била позната и писцу *Химне вере*. Писац, ипак, не користи овај интертестаментални материјал и фокусира се на тренутак када Јаков благосиља своје унуке, Манасију и Јефрема (Пост 48,1-2). Истиче да је то био предсмртни чин којим се подвлачи визионарска перспектива усмерена преко граница Јаковљевог живота.

Природни поредак је преокренут у благосиљању Јефрема и Манасије. Јосиф је покушао да исправи ову *ирешку*, или се Јаков вером супротставио дајући предност Јефрему (Пост 48,12-20) и показујући веру у то да је божанска промисао коначна и да Бог делује у циљу испуњења својих обећања.

Химна вере истиче да се Јаков *йоклонио дубоко преко врха ѡалице своје*, односно да се *йоклонио насланајући ћлаву*

У двема приповестима су описаны праоци који благосиљају са са-мртничке постеље (Пост 27,1; 48,1; уп. 27,2.4.7.10; 49,28-33; Пнз 33,1; Инав 23,1). У оба случаја се јавља присно ословљавање терминима: мој син (Пост 27,1.18.32) и ваш отац (Пост 48,1.8. види и 47,29 и 49,1). У првом примеру млађи син уз помоћ преваре добија благослов свог оца. У другом се Јаков вара дајући првенство Јефрему, млађем брату Манасије. У обе приповести постоји исти тематски увод и благослов патријарха који уздиже млађег сина над првенцем који има законито првенство.

на врх својета и ћлаја (уп. Пост 47,31). У основи новозаветног цитата *Постаћа* је верзија Септугинте која овај чин препознаје као богослужбено дело којим Јаков исповеда да је *странац и до-шљак*, али и носилац обећања, јер се штап, симбол ходочашћа, временом трансформише у *ћалицу владаљачу*, симбол царства и месијанства (Пс 110,2; Бр 24,17).

Писац је пажљиво читao своје изворе и свесно је изабрао предложак који му је омогућио да истакне слику *Јакова ходочасника* који умире, али вером даје наредбу за будућност. Могуће је да је Јаковљев *йоклон* био усмерен према Јосифу, као последња потврда истинитости његовог пророчког сна који је био кључан моменат за реализацију божанских савезних обећања.

Пример праоца Јакова, убедљиво сведочи о егзистенцијалној драматичности људског живота који може да се, упркос свим животним недаћама, оконча предокушањем испуњења божанских обећања – ако је вођен вером оријентисаном ка есхатону. Егзистенцијална драма трансформације Јакова у Израиља је драма коренитог преобрађаја који почиње сучељавањем са собом као предусловом узрастања. Кад признамо себи и другима ко смо и какви смо, кад престанемо да се претварамо и покушавамо да будемо неко други, имамо могућност да се променимо и откријемо божанско обличје у ближњима. Тада можемо да будемо они који доносе благослов окружењу, тада се наша вера може реализовати као *блајослов будућности*.

Свети отац класичне патристике са тла данашње Србије

Свети Никита из Ремезијане

Радован Пилићовић

Павлин из Ноле је у своје две песме оставил податке који су за сада једино градиво за Житије Св. Никите Ремезијанског. Обе су написане у пригодним приликама када је епископ из Илирика био и боравио у Риму, и то 398. и 402. године.

Ремезијана је античко насеље на вечној балканској саобраћајници – Војничком друму (*Via militaris*), који је повезивао Београд и Цариград, тј. Сингидунум и Константинополис, уз токове и долине Мораве, Нишаве и Марице. Оно се налазило на половини пута од Ниша (Насиса) за Сердику (средњовековни Средац, данашња Софија). Ремезијана је родно место и епископска катедра коју је заузимао Никита, епископ ремезијански, у другој половини IV и почетком V века, тачније пре 366. и око 414. године, када се зна да је још био активан епископ.

Ремезијана или Роматијана, данашња Бела Паланка, налазила се у то време у провинцији која се звала Средоземна Дакија (*Dacia Mediterranea*), а која је, после поделе Царства 395. г. у време императора Теодосија, припадала у политичком смислу Истоку, али је у црквено-административном погледу потпадала под Римски патријархат. У том делу Балкана, тадашњег Илирика, сусрејали су се латински, односно грчки језик и култура. Данашња Србија је припадала територији где је владао општераспрострањени једноставни латинитет.

Епископ ремезијански је живео и радио у бурно време борби и распри са аријанцима, које су се у Илирику у другој половини IV века још више распламсале. Кренувши из Египта, аријанство се глобализује, нарочито државном политиком царева, зат

штитника јеретичке теологије. Никита води борбу са реповима те јереси, живом и писаном речи, поукама, беседама, али и конкретним црквено-пастирским корацима. Никита је рано уврштен међу свете Православне Цркве, како због свога врлинског живота, тако и због успешног црквено-пастирског рада. Његова пастирска делатност и ангажовање задивила је савременике и довела га за живота до песничког прослављања.

ЖИВОТ

Никита је имао контакте са савременицима и значајним људима из тадашњег „региона“. Са Германом Сирмијумским одржава преписку, њему се диви Павлин из Ноле, артифицијелни поета који живи у много угlaђенијим приликама од оних које владају у источном Илирику, код епископа Ремезијане. Никитин стил хвали Аурелије Касиодор, за њега зна Генадије из Марсеја, а њега помиње Св. Јероним Стридонски у једном од својих писама (103). Укратко, он је црквени делатник који је срастао са епохом у којој живи, који ствара класичну хришћанску књижевност IV века, није неки затурени анонимус. Ипак, време је пролазило, историјско памћење се трансформисало. Личност владике ремезијанског се временом поистовећује са двојицом његових имењака: Никита из Аквиле (454-484) и Никита из Тријера (527-566).

Слава ремезијанске катедре не почије од статуса места у административно политичком систему Римске империје, заправо ми ни не знамо какав је статус насеље имало, да ли као обична насеобина украй Војничког друма (*mansio*) или је била и седиште локалне администрације, управо *municipium*. Стародревна Бела Паланка налази се и уписане је на тзв. Појтингеровој карти (*Tabula Peutingeriana*) и на важним путописима позне антике. Ремезијана свој углед јача и добија захваљујући епископу који је кадар да буде „пророк у своме отаџству“. За нас ће данас остати непозната из каквог културног миља је потицао овај писац православне латинске патристике. Његово име је грчко, али се користи у латинизованој форми, он живи и проповеда веру неуглађеним балканским староседеоцима, а може се поносити класичном античком ученошћу. Отмени грађанин Рима по духу (*civis Romanus*) чија је душа по природи хришћанска (*anima naturaliter christiana*). Песник Павлин из Ноле је у своје две песме 17. и 27. оставил податке који су за сада једино градиво за Житије Св. Никите Ремезијанског. Обе су написане у пригодним приликама када је епископ из Илирика био и боравио у Риму, и то 398. г. и 402. године. Нарочито је првопоменута важна јер у песничким сликама хвали Никиту као епископа, учитеља и проповедника Речи Божије. Са дosta наглашености

1. Почасни споменик посвећен Септимију Северу и Каракали 202. године – Бела Паланка

2. Свети Никита Ремезијански, цртеж Ф. Г. Солнцева из 1894. године

3. Свети Никита Ремезијански, савремена румунска икона

се помињу трачка и илирска племена која је ремезијански владика преобратио, а која су по начину живота била далеко од хришћанске етике. Међутим, „њихове разбојничке пећине, постадоше станишта монаха и подвигника“, као у случају Беса. У другој песми се слави обретење мочтију Св. Феликса Римског и присуство Никитино том светом догађају и чину.

Дела и богословље

Богословље Св. Никите из Ремезијане, онако како нам је представљено у сачуваним фрагментима, на која се методолошки можемо поуздано ослонити, није неки изграђени спекултивни систем. Његова мисао није затворена, она открива његову симпатичну личност хваљену још од савременика. Ремезијанац нема теоретску дубину, јер латинска патристика ту заостаје за духом хришћанске, јелинске учености, он је управо њен карактеристични представник. С друге стране његова православна интуитивност зна и осећа тананост у борби са аријанством, важност појма *Једносушности* Бога Сина са Богом Оцем, за спасење људског рода. Владика је добар пастир, не само када је проповедао „етничким“ Бесима, Гетима, Трачанима и Дачанима, он је ту да исправи и поучи и своје колеге на епископским катедрама.

Библиографија Св. Никите из Ремезијане сачувана је у делу *О зна-*

менијим мужевима Генадија, који је покушао да настави историју хришћанске књижевности Св. Јеронима Стридонског, да „накалеми“ биографије познијих црквених писаца на каталог отаца који се завршава баш 135. Стридоњанином. Генадије вели да је епископ Никита из Ремезијане недалеко од великог Хемуса (Старе Планине) написао следеће: *Упуштаво новокрштенима (катихезе), О незнабожачким заблудама, О вери у Једној Бога, Против родословца, О Символу вере, О Пасхалној Жртви.* У неким преписима се овом списку додаје да је Никита аутор и посланице *Палој девојци Сусани*. Део његовог опуса, извађен из прашине и tame западњачких манастирских библиотека угледао је светлост дана у критичким издањима. Мада патролошка наука води огорчене борбе око интегритета побројане библиографије, око стварне ауторске припадности свих сачуваних списка доспелих до нас под његовим именом. Тако је рас прострањено мишљење да је песма *Тебе, Бога хвалим* (*Te Deum laudeamus*) настала испод Никитиног пера и из његовог срца. Добар део савремених патролошких писаца сматра да је реч о ничим доказаној и потврђеној претпоставци. О Никити из Ремезијане се у скопије време и код нас више писало, тако да је овај Свети отац и црквени књижевник отргнут од историјског заборава (радови Животе Јоцића и Светислава Крстића, Душице

Петровић, Радомира В. Поповића и других).

Култ

У старим саборницима и минологијима оног дела Цркве који је користио латински језик спомен Св. Никите је достојно обележаван. Међутим културолошке разлике „од овога света“, најпре језичка баријера, а касније и добро познат исход забивања после 1054, учинио је да се балкански домородни књижевни Латин заборави у крилу Цркве од Истока, византијског типика и поднебља. На Западу се његово илирско-хемуско порекло заборављало и стављало под фирму других „Никета“, али овај прави победник светске сујете је тек у месецословима учених Руса XIX века налазио свој светитељски помен. Надахнуто и опширно о Никити пише Филарет Гумиљевски, архиепископ Черњигова 1894. г. у својим *Светима Јужних Словена*. Одатле Никита доспева у *Охридски Пролој* Св. Владике Николаја Велимировића, а тако и у српску агиологију, кроз синаксарску употребу поменуте књиге у српском богослужбеном животу новијег времена. Обнова титуле епископа ремезијанских на прошлом Св. Архијерејском Сабору Српске Православне Цркве показује континуитет и баштињење старохришћанске традиције наше Отаџбине.

Ордени Српске Православне Цркве које додељује Свети Архијерејски Сабор, односно Свети Архијерејски Синод

Протојереј-ставрофор Саво Б. Јовић

Уредовима који следе биће речи о орденима Српске Православне Цркве које заслужним лицима додељује, а на предлог надлежних епархијских архијереја, Свети Архијерејски Сабор, односно Свети Архијерејски Синод. Дакле, још 1985. године, а поводом прославе 800-годишњице рођења Светог Саве установљен је Орден који носи име овог Светитеља, којим се одликују духовна и световна лица за нарочите заслуге за Српску Православну Цркву.

Орден је установљен у три степена: први степен је беле, други, црвене и трећи плаве боје. Истом одлуком је стављено у дужност Светом Архијерејском Синоду да изради овај Орден, као и да напише Уредбу о његовом додељивању. Свети Архијерејски Синод је приступио послу и већ наредне године за прво редовно заседање Светог Архијерејског Сабора Орден је био искован, а Уредба написана што је, на основу члана 69. тач. 25. Устава Српске Православне Цркве, Свети Архијерејски Сабор, својом одлуком, АСБр. 13/зап. 59 од 22. маја и усвојио.

У поменутој Уредби о одликовању овим Орденом, поред осталог, стоји: *одлуком Светој Архијерејској Сабору одликују се, а на предлог једнот или више чланова Светој Архијерејској Сабору, Патријарх и архијереји Српске Православне Цркве, а сва осталата духовна и световна лица, као и установе, одликују се одлуком Светој Архијерејској Синоду, а на предлог најдужној архијереју.* Иста Уредба предвиђа да се сва духовна и световна лица из реда других цркава и земаља одликују одлуком Светог Архијерејског Синода.

Орден се додељује декретом и граматом Светог Архијерејског Сабора, односно Светог Архијерејског Синода, а у грамати се најкраће новоде заслуге оних лица којима се исти додељује. Ове грамате потписује Патријарх, односно његов заменик – члан Светог Архијерејског Синода.

Односна Уредба је предвидела да лице које је примило Орден, рецимо трећег степена, може за своје веће заслуге примити и Орден другог, као и првог степена, али под условом да су прошле најмање три године од ранијег одликовања.

Године 2009. у свом мајском заседању Свети Архијерејски Сабор је донео одлуку, под АСБр. 75/зап. 139, о установљењу још пет ордена: Светог Симеона Мироточивог, Светог Краља Милутина, Светог Петра Цетињског, Свете Царице Милице – Преподобне Евгеније и Светог Деспота Стефана Лазаревића, и ставио у дужност Светом Архијерејском Синоду да исте изради и напише Уредбу о њиховом додељивању.

Годину дана је трајао рад на дизајну и изради пробних модела ордена, с тим да су први примерци урађени 2010.

године када их је Свети Архијерејски Сабор прихватио и одобрио Уредбу о њиховом додељивању. На истом заседању, а поводом предстојећег обележавања 1700 година од проглашења Миланског едикта 313. године, Свети Архијерејски Сабор је донео одлуку, под АСБр. 5/зап. 87 од 29/16. априла, о установљењу Ордена Светог Цара Константина, којом приликом су допуњени чланови 4. и 5. односне Уредбе, и овако допуњен текст одобрен.

Поменута Уредба предвиђа да се Орден Светог Цара Константина додељује оним лицима која су допринела слободи вере и уопште унапређењу људских права и слобода.

Орден Светог Симеона Мироточивог додељује се домаћим и страним државницима за посебан допринос поспешавању добрих односа између Цркве и Државе.

Орден Светог Краља Милутина додељује се оним лицима која су се доказала као ктитори и добротвори, с обзиром на то да је и сам Краљ Милутин био велики добротвор и задужбинар.

Орден Светог Петра Цетињског додељује се за мисионарство, евангелизацију, миротворство, као и лични подвиг жртвовања.

Орден Свете Царице Милице – Преподобне Евгеније додељује се за истакнути рад у помагању сиромашним, болесним, немоћним и у свему ономе што се сматра као хуманитарна активност или харитативна делатност.

Орден Светог Деспота Стефана Лазаревића додељује се лицима за допринос у области културе, књижевности, пешништва, преводилаштва и уопште за постигнути успех у хуманистичким наукама.

Као и Орден Светог Саве, тако се и ови ордени додељују декретом и граматом Светог Архијерејског Сабора, односно Синода. У грамати се најкраће наводи заслуга лица које Орден прима, а саме грамате потписује Патријарх српски, односно његов заменик – члан Светог Архијерејског Синода. Одлуке о додељивању свих напред речених ордена обавезно се објављују у Гласнику, службеном листу Српске Православне Цркве.

Сматрам да је овде потребно нагласити да поменута Уредба предвиђа да Свети Архијерејски Сабор, или Синод, може одлуку о додељивању ордена поништити, а Орден одузети лицу које би се у току доцнијег свог живота отршило о Српску Православну Цркву, па потом било кажњено неком црквеном казном. И на крају треба знати да било који Орден, сам по себи, не спасава онога који га је добио, али га обавезује да остане делатан на Христовом путу и буде добар пример другима како би и они *видевши његова добра дела прославили Оца нашеја Коју је на небесима* (Мт 5,16).

Орден Светог Саве
првог степена

Орден Светог Саве
другог степена

Орден Светог Саве
трећег степена

Орден Светог Цара Константина

Орден Светог
Симеона Мироточивог

Орден Светог
Краља Милутина

Орден Светог
Петра Цетињског

Орден Свете Царице Милице –
Преподобне Евгеније

Орден Светог Деспота
Стевана Лазаревића

Грамата која
се додељује уз
сваки наведени
орден

Из историје црквеног библиотекарства

Трансформација хришћанских књига – од свитка до кодекса

Ђакон мр Ненад Идризовић

Употреба кодекса у IV веку готово је сасвим истиснула употребу свитка, посебно у Цркви. Кодекс постаје неопходно средство помоћу којега су дела старохришћанских аутора преписивана и презервирана до проналaska штампе у XV веку.

Облик књиге који је преовладао у времену када су писани први хришћански списи био је свитак. Овај облик књиге у виду ваљка (смотано у ваљак) био је у употреби у Египту још од IV века пре Христа. Дужина свитка била је од 7-10 м, а ширина од 25-30 цм. Први свици били су писани на папирусу, а касније на пергаменту и другим материјалима. Текст се писао у стубовима који су имали једнак броја редова. Свитак је представљао стандардну библиографску јединицу за максимални величину списка, који су се налазили у грчко-римским библиотекама. До III века „читати књигу“ значило је „читати свитак“. Читање се вршило тако што се десном руком узимао свитак који се левом размотрао, а десном се подупирао прочитани део. На kraју читања, свитак је остајао читав омотан у левој руци.

Нови облик књиге – кодекс

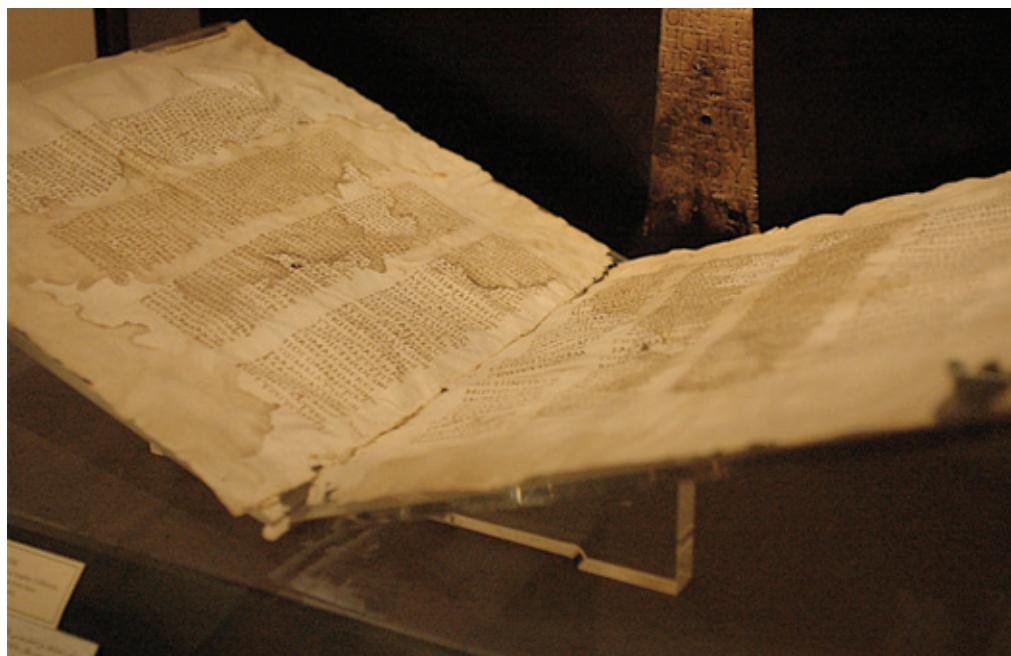
Мало пре појаве кодекса у употреби су биле дрвене плочице, на којима су се писали мањи текстови (писма). Постојала је и могућност да се канапом вежу две (диптих) или више плочица (полиптихон), како би се написао мало већи текст. Крајем I века после Христа почиње да се појављује нови облик књиге – кодекс. По дефиницији – он представља књигу са садржајем. За израду кодекса најчешће се употребљавао пергамент, који се резао на четвороугаоне комаде

(листове). Ова четири листа пресавијена по средини, давала су осам фолија, са шеснаест страница. Потом су се листови један до другога слагали и повезивали само на једној страни, што је донело новину наспрам свитка, јер се књига више није одвијала него листала. Да би се сачували, кодекси су били повезани помоћу дрвених плочица обложених кожом, пергаментом, металом или слоновачом. По епиграматичару Марцијалу (40-120. године после Христа), први написани кодекси садржали су дела Хомера, Вергилија, Цицерона, Ливија и Хорација; он спомиње и кодексе који се производе у књижним радионицама, у неодређеном броју копија. Један од најстаријих сачуваних кодекса потиче са размеђа I и II века и садржи фрагменте латинског дела *De bellis Macedonicis*.

Прихваташе кодекса од стране хришћана

Хришћанство се у почетку ширило путем усмене речи. Пошто се оно развијало у друштву проширеног учешћа појединача у писаној култури, његови следбеници су хтели да повере писаној речи ширење хришћанске вере и одлучно су свој избор усмерили у корист кодекса. Проповедници хришћанства као велики визионари, видели су кодекс као делотворно средство преношења идеја, мисли и ставова. У читавом средоземном свету грчко-римске културе, највећу употребу кодекса извршили су

хришћани, што сведочи и чињеница да су њихове књиге биле већином тог облика. Могуће да је на овај избор утицало мишљење да је кодекс садржао текст различит од књиге у облику свитка, која је била коришћена у књижевно-културној традицији богатијих и владајућих класа. Од периода када се хришћанство почело ширити путем писане речи, његова циљна група није била само богата читалачка публика која је била везана за свитак, него и појединци који су поседовали ниско или средње ниско образовање. Без обзира што су ови појединци познавали књиге у облику свитка са забавним садржајем, ипак су осећали ближе писану културу у облику скромних школских лектира или техничких предмета у облику кодекса, који је подобнији за школске свеске, бележнице и приручнике за професионалну употребу. Постоји и могућност да се овај избор руководио потребама сиромашније читалачке публике, јер је кодекс био финансијски доступнији од свитка. Употреба кодекса била је практичнија од употребе свитка, због већег капацитета и пагинације, који су дозвољавали да се распореди већа количина текста (неко што је моглостати у свитак), а што је омогућило да се постигне јединствен ред у списима; могли су се пронаћи поједини одељци и одломци из Светог Писма и упућивати међусобно један на други. Овај избор показао се оправданим, највише што се тиче производње Светог Писма за ширу читалачку публику.

Кодекс Синаитикс (*Codex Sinaiticus*), одн. Синајски кодекс, настао половином 4. века: један од најстаријих сачуваних кодекса. Садржи грчки текст Светог Писма (већи део Старог Завета – Септуагинте – и Нови Завет), као и Варнавину Посланицу и делове Јерминог Пастира. Написан је на танком пергаменту, димензија 37x34 цм. Открио га је К. Тишендорф, 1844. г. у Манастиру Свете Катарине на Синају.

Када су хришћани усвојили у потпуности кодекс као облик књиге и даље су наставили са својим старим обичајима – књиге су се писале и размењивале међу верницима; читање је могло бити индивидуално или посредовано гласом чтеца на литургијским и другим молитвеним сабрањима; хришћански списи били су писани и дељени читалачкој публици средњег или средње-нижег статуса, којих је у хришћанским редовима било највише. У прва три века, хришћанска продукција књига није се уклапала са јавним прометом књига у грчко-римском систему, у коме је преписивање и издавање књига било добро организовано.

Библиотека без библиотеке

Као одговор на велику потражњу штита за читање од стране хришћанске читалачке публике, кодекс је полако почeo да добија улогу „цепне књиге“, чак и у једном друштву у којем је, од IV до VI века, аналфабетизам (непознавање писма, неупuћеност у вештину читања и писања – неписменост) био стално присутна чињеница. Било је кодекса који су садржали серију органских текстуалних јединица (једно или више дела истог аутора или више анонимних дела) или серију неорганских текстуалних јединица (разна дела). На овај начин се формирала такозвана „библиотека

без библиотеке“, што је обликовало једну нову трансформацију у концепту књиге и комплетног читања.

Појава Светог Писма са коментарима

Издавање кодекса није било повезано са усталеним техничко-књижним правилима као код књига у облику свитка, па се издавао у различitim форматима – од погодног за руковање до опсежног; форматирање се подешавало на основу односа између књиге и физиологије читања. Књижна продукција кодекса на почетку његове употребе била је малих размера, али временом због потребе да се сачува хришћанско и класично књижевно наслеђе, завршила се књижном продукцијом великих размера. Једна од књига која се преписивала у великим броју примерака, било је Свето Писмо. Практичност кодекса огледала се у томе што је могућност читања једном руком дозвољавала да се другом руком пише и тако је могло да се прати читање бележака на маргинама. Због овога, полако је почела да се устаљује навика дописивања белешке на маргинама (маргиналије). Било је и других места где је коментатор (или читалац) могао да напише белешке – на деловима листова који су остали празни, празним страницама на почетку или на крају књиге. У једном кодексу са Светим Писмом, на маргинама се могао наћи велики број

интервенција различитих коментатора, које су се односиле на филолошко и теолошко тумачење текста Светог Писма. Овакав кодекс (са коментарисаним текстом Светог Писма) дозвољавао је једно симултано и кординирано читање између основног текста и бележака, које је било резервисано за високо образоване црквене учитеље (који су чинили мањину).

Проналазак штампе

Употреба кодекса у IV веку готово је сасвим истицнула употребу свитка, посебно у Цркви. Кодекс постаје неопходно средство помоћу којега су дела старохришћанских аутора преписивана и презервирана до проналaska штампе у XV веку. Најважније институције на Истоку (поред многобројних манастира) у којима су се организовано прикупљала, чувала и преписивала дела из хришћанске и класичне књижевне баштине, биле су Царска и Патријаршијска библиотека у Константинопољу. Пергамент као материјал за писање остао је у употреби све до проналaska штампе, без обзира што је у међувремену откривен нови материјал – папир, који су у II веку измислили Кинези, у VIII веку прихватили Арапи, а у Европи је био усвојен у XI-II веку. У Византији употреба папира била је прихваћена много пре него у Европи, што потврђује чињеница о постојању једног грчког кодекса написаног на папиру из 1005. године.

– Осам векова Милешеве –

Слепи војници

Живорад Јанковић

Списак пренумераната већ за прву Вукову песмарицу отвара широк простор са кога они долазе. Помињу се Будим, Вељун, Вировитица, Вуковар, Карлштат, Шибеник, Пакрац...

Од десетак истакнутих по зна чају Вукових певача – казива ча, реч је или о слепима или о хайдуцима: Тешан Подруговић, старац Милија, старац Рашко, Стојан Хајдук... Довољно је рећи да је међу певачима пет слепих жена које живе управо тих година (слепа Живана, слепа Јеца, слепа из Грнуреваца, слепа Степанија, слепа из Јарка) и три слепа човека (Филип Вишњић, Ђура Милутиновић, Гајо Ба лаћ из Крајине...). Ту као да нема „средине“. Слепима је то извор опстанка, хайдуцима „разбирига“ трагање за олакшањем положаја пуног неизвесности и опасности.

Својом мисијом преношења писма између цетињског Митрополита Петра I (Петровића) и вожда устанка Црнога Ђорђа, слепи Ђура Милутиновић одмењује бар једног способног и пожртвованог бораца. Његов рад је скопчан можда и са више опасности по живот него неког војника на бојишту. „Кроз средину турске војске, с највећом опасношћу живота својег, преносио, при чему је често и хватан и ту на строге испите стављан бивао, но свагда је срећно њему поверену тајну сачувао...“ Иако слеп, стизао је и пролазио куд други нису могли. Могла би се направити листа устанничких писмоноша који су на свом путу према одредишту пали у турске руке. Тешко је и замислити шта су доживели и како су завршили. Мало је онаквих срећника као што је био Дамјан из Кутешице, о коме прота Матија Ненадовић каже да је почетком устанка „ајдучки“ отишао на Цетиње и вратио се.

Филип Вишњић је својом песмом подстицао одлучност бораца:

**Ха, јунаци! Сви за светле пушке!
Ви за пушке! А ја ћу за гусле!
Бог је моћан пак и мејдан српски!**

Није случајно да обојица имају своје портрете. У време кад је по описима са временика око 1850. г. по наручби кнеза Александра Карађорђевића рађена галерија ликова заслужних учесника устанка, сликан је и Ђура. „Слика оставља језовит утисак својим реализмом.“ У том погледу представа слепог Филипа Вишњића делује умирујуће, пошто приказ из профила „амортизује“ тежину телесног стања.

Поводом вести о Ђуриној смрти (1844), у „Србским новинама“ оцењен је као „многозаслужни родољубац и живи споменик из времена славног ратовања Карађорђевог за слободу Србије...“ Помиње га и Сима Милутиновић Сарајлија у својој *Србијанки*:

**Ваљо Србом и владици Ђуро
Сносећ писма кад не мого нико.**

Тако Ђура спада међу ретке код Срба који су још за живота за свој труд и жртву добили пуно признање од савременика, у границама ондашњих могућности. Слепом гуслару одужио се и Љуба Ненадовић својим стиховима:

**Са гуслама српству сам служио,
Певао сам песму о биткама
Проносио писма у гуслама,
Без очију тражио сам роду
Да прогледа, да види слободу.**

Можда је једини код Срба, толико за служан и за усмену и писану књижевност. И једну и другу упознао је само слушањем. „Српска литература му је

тако позната била као ученом каквом човеку, јер како би која књига на свет изашла, одма би је од једног до другог носио да му се чита...“

Претпоставља се да се на Ђуру односе речи из писма Црнога Ђорђа упућеног Митрополиту Петру: „На ваше прељубезно писмо послали смо ми по вашем нарочитому одговор.“ У таквим приликама, писмо је само „легитимација“, намењена да убеди примаоца поруке да се ради о правој особи: „У штапу носи писма тамо и амо, а најглавније ствари повераване су му усмено.“ Ово редовно треба имати у виду, због сталног очекивања да нашњег човека да ће се преко архива решити многа питања. Суштински значајно тамо ретко стиже.

Ниједан народ не уме толико да ради сам против себе као Срби. Тако се десило и овом приликом. Ђуру Милутиновића често називају Црногорац, а сам себе је „потписивао“: „Ђура Милутиновић, Србин из Црне Горе“.

Скоро до свих својих певача Вук је дошао по чувењу – значи није их познавао раније тако да је то бивао њихов први, обично и једини, сусрет. „Ја га (Тешана) у почетку 1815. године нађем у Карловцима (у Срему) у највећем сиромаштву, где у риту сече трску и на леђима доноси у варош те продаје и тако се рани... Чујући ја, да он (Филип) зна лепи песама, особито од Карађорђијина времена, добавим га у Шишатовац 1815. године (пошто ме Подруговић оставио)... Чувши ја 1820. године у Крагујевцу да Милија особито зна песме... (које сам ја још од детињства којекако знао и потом од млоги људи слушао и преписане имао или ми ниједна није била сасвим по

вљој)... Ја га (хајдука Стојана) 1820. године нађем у Брунини код господара Јована Обреновића, где је био затворен, што је дошао из ајдука убио некаку бабу...“ Па и оно што је преузео од свог оца, записао је тек у Карловцима 1815. године. Изгледа да се само са старцем Рашком од својих казивача срео два пута.

Изгледа да је Вук прво хтео да слуша шта певач зна, а потом је само за поједине песме, које су му посебно привукле пажњу, желео да их има записане. Тад други део посла обично он је само започињао а онда је молио друге накнадно да му запишу преостале које је већ при сусрету чуо – тако је било и са Филипом Вишњићем и слепом из Гртреваца. Касније се вајка. „А и код Рашка су ми остала две песме непреписане... Напишите једно писмо и у Грк, оном попу, нека нам још штогод ново препише од Филипа слепца а особито ако буде штогод спевао од Вељка или од Равња... Ја сам од Стојана преписао још неколике песме, а млого ми ји је певао, које нисам могао преписати, јер сам онда итио у Крагујевац, а после кад запитам за њаку ми да се опет појајдучи... Пишице попу у Јарак и да и он препише или нека слепицу под стражом к вам пошаље, јербо ћемо тешко оне песме на другом месту наћи... о Лазару (како се он женио, како је у лов ишао, Лазарица и пр...) и о силном Стефану...“

Моли и кнеза Васу Поповића да прибележи што више песама, а посебно „песму о Блажевићу Омеру и од онога калуђера из Вујна о некаком патријаршу што су га Турци погубили“. Вук осећа шта у песничкој хроници буне недостаје. Стицајем околности и она је у таквом стању да је попут Косовског циклуса може оценити као „комади од различних косовских песама“. Стога покушава да убеди Вишњића како би поново прешао преко Саве и тамо спевао још неку песму....

Рад на записивању омета се на разне начине. Дешава се да је некада журио Вук, а некад се „журило“ његовим певачима. Два најбоља певача, Тешан и Милија су му „измакли“ побегли. То Вук никада није могао да прежали. По његовом сведочењу, Тешан је са собом однео још око сто песама, а то је око четири петине док је свега око двадесет записано, а од Милије записано је само четири.

Ђура Милутиновић (Слепи Ђура), 1770-1844; рад Уроша Кнежевића, чува се у Народном музеју у Београду

Певач Стојан Хајдук као затвореник сигурно није журио, али тад жури Вук: „Млого ми је певао, које нисам могао преписати, јер сам онда итио у Крагујевац, а после кад питам за њаку ми да се опет појајдучи.“ Дамњана Дулића затекао је Вук као надничара на копању кукуруза на туђој њиви и измолио га „на неколико сахата“ да би могао да се сртне са њим. Могао је копача „заклонити“ од рада бар за цели остатак дана.

Као човек који је највише урадио на подручју учења о језику Вук је посебно осетљив при сусрету са новим непознатим речима. Песник је у тежој ситуацији од састављача прозног текста. Песма има додатне тешко оствариве захтеве – тражи римовање и још поред тога тачан број слогова у стиху. Мање вешт састављач кад се нађе у таквом „шкрипцу“ ствара гласовну групу којом ће удовољити тим потребама и одиграти улогу потребне речи или неће имати значење. Вук је свестан тога. „Ескија овде значи стара плоча, и може бити да је овде стиха ради начињена ова реч“. Одговор би у том случају могао дати само песник, творац такве кованице а не потоњи казивач.

„Текија је црквица између Варадина и Карловаца а ја сам ову песму писао

у Карловцима од Подруговића; да ли је он пак пре знао за Текију, или ју је тек онда овде уметнуо, то ја управо не знам“. Карактеристично је да је ту Вук вероватно због брзине у раду и жеље да што више песама запише, пропустио прилику да се обавести одмах на извиру од самог певача. Нико други касније не би могао да му одговори.

Стога збуњује кад Вук касније пре-ко писама и записивача жели од казивача који само преноси поруку туђе песме да сазна значење неке речи: „Запитајте оца Стефана шта је то стремен и копрена? Ваља да је он то питао шљепице: како би иначе могао писати речи које не разуме“. Сав уро-нио у питања језика Вук не може да схвати да већина осталих људи једно-ставно „отаљава“ посао само колико потребе живота налажу. Одговор из Шишатовца је био: „Шта значи стре-мен и копрена није знала ни шљепица која је мом ћакону диктирала. Но раз-умео сам от други, коњу до стремена, кажу, значи коњу до ребара“.

Непозната реч може бити и провин-цијализам о чему говори и сам Вук поводом песме о борби на Делиграду где се реч јаблан среће као назив једне врсте цвећа.

Могу ли православље и демократија заједно?

Владимир Марјановић

*Карактер и култура ове земље биће демократска и хришћанска.
Демократија и хришћанство тајак поштрују слободне људе, унущање
слободне људе (Свети Владика Николај Велимировић)*

Друштвени и политички систем у коме живимо назива се демократским. То је облик уређења који је доминантан у већини земаља на свету. Постоје различити типови демократије, као нпр. социјалдемократија, либерална демократија, народна демократија итд. Да ли је православље спојиво са оваквим системом владавине? То питање постављали су многи теолози, социологи, философи и др. Једноставног одговора на ово питање нема. Чак се може рећи да постоје различити ставови и одговори међу православнима када је ова проблематика упитана.

Када се каже „демократија“, обично се под њом подразумева западна либерална демократија са својим већ познатим устројством као што је суверенитет, чији је носилац грађанин, подела власти, партијски и идеолошки плурализам, слободни избори, тржишна привреда, политичке слободе и вредности какве су нпр. рационализам, индивидуализам, конкуренција и сл. Свакако да постоје и други типови демократије, али овај тип је данас у друштвено-политичком смислу највише прихваћен. А и наше друштво и држава се квалификују као демократски управо у овом смислу. Мисија Православне Цркве, није та ква да је она усмерена на обликовање друштва, креирање политичког живота и уређење државе, нити је то њен основни „задатак“. Црква је усмерена ка човековом спасењу, избављењу од

греха и смрти. Она је богочовечански организам, мистично Тело Христово које чине људи свих нација, раса, стаљежа, грађани разних друштвених и економских система. Али Црква је и институција, и као таква је кроз своју историју деловала у различитим државним моделима: у робовласничком систему, у феудалном поретку, у државама социјализма, диктатурата, више или мање ауторитарним владавинама. Њена друштвена улога у тим уређењима била је различита. Данас се Црква налази пред изазовима демократског уређења.

За и против демократије

Међу православнима постоје верници чија уверења искључују моногијност коегзистенције православља и демократије. Познате су речи Св. Јована Кронштатског: „Демократија је у паклу, а на небу – Царство“. Оне одражавају један православно-монархијски став. У периоду у коме је Јован Кронштатски живео о демократији су говорили људи који су имали антихришћанске намере, док је опредељење за монархију значило и опредељење за православље. Осим извесних изузетака (Федотов, Булгаков), никаквог компромисног правца није било. Сличне погледе изражавају је и Св. Јован Шангајски који је демократе окарактерисао као „прикривене безбожнике и полуверце“. У

основи овог става, који потпуно одбацује демократију, стоји православни монархијам који полази од тога да је монархијска власт од Бога, да је православни цар миропомазан у Цркви и да постоји симфонија Цркве и државе. Православна критика демократије односи се и на аргумент да је демократија владавина руље, као и да легитимитет власти не долази од Бога, већ од народа и воље већине. Истина, савремена демократија или либерална демократија има корене у Француској револуцији која је у својим основама била врло непријатељски расположена према Цркви, а и хришћанству уопште. Међутим, постоје и другачији ставови. Још тридесетих година прошлог века појединачни представници руске религиозне философије сматрали су да демократија и православље не морају бити супротстављени. Историчар Георгије Федотов наводио је у својим есејима *Основи хришћанске демократије* и *Република Свете Софије* историјске примере постојања демократије на тлу Русије и источно-хришћanskог света. Реч је о Новгороду, који је вековима био устројен на принципима хришћанске демократије.

Демократске традиције православних Срба

Када је реч о Србији и православној српској историји, можемо констатовати да, за разлику од других земаља, у

Свети Владика
Николај Велимировић
(Фото-архива Епархије
ваљевске)

њој није било сукоба између монархијског и демократског принципа. Напротив, ови принципи су се међусобно допуњавали без нарочито разрађене идеологије која би то оправдавала. Наиме, модерна историја српске државе почиње са ослобађањем од турског, тј. феудалног ропства. Царство и целокупан поредак нису били хришћански, тако да са ослобађањем од Османлијског царства српски народ своју државу настоји да уреди на демократским начелима. Демократија није била споља уvezена идеологија, већ домаћа пракса. Бирање вођа устанка, одбацивање феудалног система, успостављање народне династије и слободне сељачке народне државе, све то спада у демократске традиције српског народа. Демократија је доживљавана као слободна народна владавина и у томе нико, па ни Православна Црква, није видео проблем. Никада Српска Црква није иступала против потребе за слободном и народном државом, напротив, такву идеју је подупирала. Зато је управо у Србији било могуће да у монархијском облику уређења у коме је краљ православно миропомазан постоји истовремено и велики степен политичких и друштвених слобода, како је то био случај са Србијом на почетку 20. века. Монархијски облик власти, коме су православни склони, није био сукобљен са демократским уређењем државе.

И када нису имали своју државу, православни Срби су имали једну

институцију која је по много чему демократска. То је институција црквено-народних сабора. На тим саборима доношене су важне одлуке. Традиција саборности која постоји код православних врло је блиска демократији. Наравно да саборност није демократија у правом смислу те речи, али саборно одлучивање се може окarakterisati као облик демократског одлучивања. Оно није пуки збир разноврсних ставова, већ њихово усаглашавање. У саборности постоји равнотежа између личног и друштвеног принципа. Та равнотежа постоји у слободи, јер саборност без слободе може да се претвори у ауторитарни колективизам.

Демократија или „демонократија“

После пада ауторитарних социјалистичких режима, у традиционално православним земљама главни заговорници демократије постали су често антихришћански расположени појединци и организације. Тако да се под концептом демократије почело подразумевати систем вредности који је дијаметрално супротан од хришћанског. То је разлог што је реч демократија у Србији понекад замењена негативном квалификацијом „демонократија“, указујући на тај начин на деградацију хришћанских вредности у демократији.

Либерална демократија има својих позитивних и негативних особина. Постоје вредности које су прихватљиве са становишта православног хришћанског погледа на свет, као што је нпр. високо вредновање достојанства и слободе човека, широк спектар друштвених и политичких слобода, као што су слобода мисли, говора, слобода окупљања, смањење социјалних разлика, слобода вероисповести. Али постоје и оне које не могу бити прихватљиве, као што су индивидуализам, секуларизам и рационализам. Свакако да се и са православног становишта демократија може критиковати, али то значи да се може критиковати сваки политички поредак, не само демократски. Сваки политички поредак је несавршен и Црква се не може идентификовати ни са једним од њих јер је Христос рекао „да Царство моје није од овога света“. У том смислу, социјолошки гледано за Цркву као институцију је најбоље да нити подржава, нити критикује демократски поредак. Демократија није ни најбољи нити најгори политички систем. Каква ће бити демократија понајвише зависи од вредности које у друштву владају. А вредности зависе од људи који их прихватају или не прихватају. Демократија може бити прихватљива уколико у њој хришћанске вредности буду поштоване и цењене. У супротном ће се претворити у „демонократију“. Демократија – као и све на свету – може се користити и на зло и на добро.

Разговор са академиком Светланом Велмар Јанковић, писцем

За духовно узрастање је потребно време

Славица Лазић

Романи Светлане Велмар Јанковић овеничани су свим најпрестижнијим до маћим књижевним најрадама. Романсиране историјске теме романа изведене су, осим романа „Нијина“, из порекла и корена српске трагације и спадају у најтревођенија дела модерне српске књижевности. Каква је будућност Србије у новом миленијуму (без трајанске класе која се почела стварати у Србији чећредесетих година 19. века а поштравала је једва једно столеће, до чећредесетих година 20. века), о чему је писала у својим делима, колико су нам од користи стари обрасци у решавању нових историјски драма овог века, – за „Православље“ је говорила Светлана Велмар Јанковић, редовни члан САНУ.

У Вашој најновијој књизи „Капија Балкана“ у форми наратора пратите историју Београда од оснивања Сингидунума до Првог светског рата. Кому сте поклонили ову књигу – онима који о својој престоници веома мало знају јер се о томе не учи у школи, новим житељима града који га масовно освајају од Другог светског рата, генерацијама младих који из њега ужурбano беже? За што је потребно познавати и поштовати своју историју, чији сте Ви предани хроничар?

– Док сам писала Капију Балкана нисам могла да претпоставим жеље свих својих читалаца, али их сада не само замишљам него готово да их и познајем: ту су они млади, они ретки који воле историју, али и они такође млади који сматрају да је свака историја досадна – а ипак сам, ето, успела да их привучем својим историјским приповедањем, које им, очигледно не делује као досадно. Ту су и старији, који се

жале на своје давне школске лекције што су биле непотпуне и састављене са многим прећуткивањима историјски битних збивања. Мудри и стари народи знају да је, за постојање сваке нације, неопходно да познаје сопствenu историјску прошлост да би истрајала у историјској садашњости. Онај који не познаје националну прошлост, не може разумети ни садашњост свога народа, а ни себе самога.

Граду у коме сте рођени, школовали се и у коме живите посветили сте романе „Дорђол“, „Лагум“, „Бездно“, „Прозраци“, „Востаније“ – да ли нам познавање историје капије која се поставила између Истока Европе и Запада Азије помаже у разумевању тла на коме постојимо данас?

– Прича о Београду подразумева бројне тешке ситуације у којима су се политичке сile, што се обично називају великим, међусобно гложиле око превласти и над нашим градом и над целим Балканом. Упоређивање таквих ситуација са нашом садашњом ситуацијом може да нам буде од велике помоћи, јер препознајемо елементе политичких константи у привидно или и стварно измењеним приликама. Константе су, и данас, оне исте велике сile са истим намерама према нашој националној заједници – најчешће недовољно пријатељским – које настоје да, у извесној мери, одреде облике и нашег постојања.

Да ли смо селективно митологизовали своју историју, па истичемо само оно што волимо, „пошто Срби нису склони неговању свог историјског памћења“, како је писао председник САНУ Милан Ђ. Милићевић?

– Колико ми је познато, сви европски а, претпостављам, и сви други народи неговали су сопствене митове, настале на поткама историје, односно нарочито важних историјских догађаја. Та важност историјског збивања је енергија што покреће племе или целу нацију да почне да плете мит који може да представља духовни ослонац у тегобама опстанка. Такав је и наш мит о Косовском боју. Мислим да никако не би требало изједначавати народну склоност ка митологизирању са народном несклоностима према неговању историјског памћења. То су две савсвим различите склоности, односно несклоности.

Јесте ли успели да дате одговор на дилему шта је то национални српски менталитет, како се моделовао и шта је његова константа?

– Национални менталитет је променљива и сложена мисаона категорија, и није уопште лако да се она одреди, у било којем времену. Ако је реч, рецимо, о менталитету српског племена пре Косовског боја – говоримо о менталитету много друкчијем од оног који се обликовао пошто се држава Деспота Стефана, после његове смрти, изгубила у угарским преузимањима и турским продорима на српске територије. Као и победе, и порази, свакако, имају одлучујућу улогу у обликовању менталитета, јер они делују силом најде, у првом случају, или силом очаја, у другом. Снага духа је битан елемент и у расту и у опадању менталних моћи једног народа, а и та снага је, као што то добро знамо колико осетљива, толико и променљива. За раст је неопходно да се стекну многи услови, економски, политички, војни, али

и умни, и духовни цelog народа, а за опадање понекад је довољна чак и само јача страна сила са којом се није успело изаћи на било који крај. А кад се успешно ојртају, такозвани модели менталитета мењају се од доба до доба, као и препознате константе: као ни у исту реку, ни у један временски ток не можете да поново крохите у исто време, а нити непромењеном ногом, јер „све се мења, и све тече“, како реће велики Хераклит.

Колико нам данас у драматичном отимању КИМ помаже Ваше запажање преломних тренутака у ослобађању национала и стицању независности 1878. године, када се обликовала „нова свест о држави Србији при чему је национални интегритет био очуван, иако изложен непрекидним искушењима, као и недвосмислена власт патриотизма. И једно и друго било је од највеће важности и за државу и за народ“, како сте написали у новом роману?

– Тешко стечена независност Србије 1878. године постепено је ослобађала свест целог народа о вредности па и о смислу оног што је непосредно стечено. То је био процес у непрекидном успону, иако са мањим и већим прекидима – али у успону какав, по мом уверењу, никад више нисмо доживели. Тај успон је трајао само три деценије – од 1878. до 1912. године, до избијања Првог балканског рата, али је тада остварено српско грађанство у свом најплеменитијем виду. Ратови што су тада стигли, разнели су тај вид нашег грађанства који се, у даљим и друкчијим временима, друкчије и обликовао. Узалудно је призивати оно нарочито осећање патриотизма без икакве уске себичности и оног јаког доживљаја националног интегритета који су обележили најбољи и најпозитивнији део тог прошлог грађанства – то се не може повратити, нити се може, у нашој данашњици, насиљно изазвати. Уверена сам да је нама данас теже, кад је реч о положају Косова и Метохије, неизвесније и погубније него нашим прецима у годинама пред 1912. г, пред рат у који смо кренули да „осветимо Косово“. Тада смо ту победу и остварили.

Током наше бурне националне историје кроз векове мењали су се

системи који су регулисали однос државе и Цркве и верских слобода. У којој нас мери наслеђе које укључује одговорност хришћана одређује данас приликом процеса транзиције и интегрисања у Европску заједницу, која напушта оно што је Европу чинило духовном стварношћу?

– Има се утисак да се недовољно обавештавамо о односу цркава и бројних држава у Европској Унији, бар кад смо у питању ми, шира јавност. Зато смо спремни да казујемо наша уверења, најчешће доста уопштена па, следствено томе, и површна. Ваљало би да, прво, дуже и дубље расправимо то важно питање односа наше, Православне Цркве и других цркава што постоје и делују на тлу наше државе Србије и саме те државе, па тако прикупљамо и разговор о верским слободама, традицији, односу грађана и према традицији и према верским и другим слободама. Чини ми се да је у овим данима нашег неизвесног живота, посебно важно да се ојача повезаност између грађана и свештенства, и да се осети да је свештенство, на првом месту, заинтересовано за бољи положај – како економски тако и морални – свих грађана садашње, прилично уплашене, Србије.

Каква је улога савремене српске интелигенције у Цркви и колико је Црква отворена према критичкој свести интелектуалаца који својим делима припремају пут Христу који освећује и просвећује человека? Да ли су Цркви потребни интелектуалци који су тајновидци Бога, света и человека?

– Нема сумње да су Цркви потребни прави, искушани верници било да су врхунски умни или предани физички радници, вера их повезује. И јача у многобројним свакодневним неvoљама. Још у 19. веку истраживачи народа и друштва су утврдили да је наш, српски народ, спремнији да у себи слуша паганског претка него неког од хришћанских, православних мислилаца из новијих доба. Све више се враћамо Цркви и поштујемо старе обичаје – треба бити стрпљив, дуго је трајало послератно време кад се на религију гледало као на опијум за народ – али је потребно на много начина неговати духовно, религијско узрастање свих слојева нашег народа.

Колико је Вама важна вера у Вашем животу и стваралаштву?

– Вера је један од битних услова мог постојања и као људске личности, и као писца.

Чему воде спекулације са српским језиком у Црној Гори и претеривање српских писаца из званичне културе владајуће странке?

– У питању је прозирна а опасна политичка прича, која наноси грудну штету нашем размишљању о језику који, у две изузетно сродне варијанте, одвајкада траје и у Србији и у Црној Гори.

Непрестано пишете. После „Капије Балкана“, очекивао се наставак поетизоване историје српске престонице до данашњих дана. Због чега сте одустали од тог логичног следа и на ком рукопису сада радите? Колико је модерна историја српског друштва инспиративна за Вас као писца?

– Већ кад сам стигла до 19. века у свом истраживању историјског Београда, схватила сам да нећу имати снаге да уђем и у 20. век, у стоеће обележено најварварским, најсуроријум односом човека према човеку. Нељудскост зла се одувек примала као глас са оне стране човековог бића са које пада мрак смисленог постојања, али и као глас у трајном и олујном сукобу са гласом племените људскости, узнеговане на страни светlosti. Прошли, 20. век донео је такву надмоћ Зла над Добрим, да је свима који су у том веку проживели само део свог живота, а ја спадам међу њих – немогуће да пожели да се, на тренутак, макар још једном, врати у тај пакао. Ни на који начин, па ни само у кружењу историјском помислили над било којим од призора из 20. столећа – не, нисам то могла, сувише ми је још близу то доба, а не верујем да ћу стићи да се довољно одмакнем од понора зла које је оно прокопало у међувремену. Знамо да без неопходног одмака нема ни колико-толико истинитог историјског увида у страхоту призора којег се, у овом часу, ипак присећамо, а без особите жеље. Удаљујемо се, журно, од прошлог века и окрећемо се, брижно, веку у којем смо се обрели, па како буде. ■

Богатство хришћанских мотива и паралела у делу Милоша Црњанског

„Слатко Православље“ у Сеобама

Марина Марић

Милош Црњански је један од највећих писаца које је изненадила српска књижевност. Његови романи, приповетке, поезија, путописи, мемоари, есеји и новински чланци и данас се могу читати са истом актуелношћу као што су се читали кад су настали. „Сеобе“ и „Друга књига Сеоба“. Ова дела се убрајају у наша најкапиталнија романеска остварења. Садржином, богатством мотива и обиљем симбола упућују нас да изнова размишљамо о егзистенцијалним и метафизичким питањима као што су: ко смо, одакле потичемо, која је наша вера, шта смо ми на овом свету, која је наша животна мисија... Стога, постоји и увек ће постојати, паралела између времена у којем живимо и времена о којем се приповеда у „Сеобама“.

„Сеобе“ су настала... Прва књига је изашла 1929. године, друга се појавила 1962. године. „Друга књига Сеоба“ је скоро четири пута обимнија од оне којој следствује.

Тема романа узета је из историје угарских Срба у XVIII веку. Они ратују за Хабзбуршку монархију и царицу Марију Терезију. У средишту њиховог живота налази се један од основних топоса српске историје –

себе. Оне се у првом делу романа појављују како жеља, сан и намера Вука Исаковића и славонско-подунавског пука да оду у братску и православну Русију, а у другом делу као привидно испуњење жеље, јер је та Русија о којој су сањали далеко од обећане земље.

„Сеобе“ су породични, психолошки, национални, метафизички роман. За оне који траже, у овом вишеслојном делу, наћи ће мноштво хришћанских алузија.

Проф. др Мило Ломпар, један од проучавалаца дела Милоша Црњанског, истиче да је Црњански писац са снажним националним осећањем. Из његове велике љубави према сопственом народу потекло је и снажно религијско осећање. Он није писац духовне литературе, његова дела се не могу интерпретирати на тај начин, али јесте писац изразите хришћанско-православне оријентације. За њега је нација неодвојива од православља. Он у себи носи необично религиозно искуство, његова вера и вера његових јунака јесте исповест срца, вера унутрашњег бића. Вук, потом и Павле Исаковић, носе православље у себи не само зато што је то део њиховог порекла, традиције и обичаја,

већ га они снажно осећају као део сопственог идентитета.

„Поживе моје православље слатко, многа љета у матери мојој, па ће во вјеки живет војни моји потомци. Сладост јест и наша Русија“, рекао је Вук Исаковић, главни лик Прве књиге, приликом сусрета са печујским бискупом. Помисао да би га могли покатоличити изазива у њему страх и презир али и непоколебљиву снагу да искаже приврженост и оданост својој вери. Русија му се учинила као оаза у којој ће се скрасити српски род. Тамо су цркве дивне и тамо влада „слатко православље“ мислио је Вук. Као што је Мојсије желео да избави Јевреје од египатског ропства, тако је и Вук желео да обезбеди свом пуку болју и лепшу будућност. На Лађевићев наговор да не иде у Русију и не оставља српске цркве расуте по царевини, Павле Исаковић, Вуков унук и главни лик Друге књиге, самоуверено одговара: „Права црква је у људима, а ваше цркве су зидине“. Сваки православац носи Христа у себи и не продаје га за овог земаљска и пролазна задовољства. Чак и кад схвати да су све наде и очекивања неостварљива, кад више не зна за кога ратује, и ко уништава његову нацију, налазећи се на прагу

„Сеобе“ су породични, психолошки, национални, метафизички роман. За оне који траже, у овом вишеслојном делу, наћи ће мноштво хришћанских алузија...

Христос није само присутан у подсвести јунака у делу Милоша Црњанског, Он је изображен и „видљив“... у виду икона, скулптура, иницијала, симбола...

сопственог бесмисла и узалудног постојања, Павле ће рећи да за Христа треба умрети јер је он једини увек са човеком. На крају романа Павле ће прокоментарисати да људски живот регулишу магије а да Бог нема удела. То је једна од противуречности његовог сложеног лика, никако порицање и одступање од вере. Срби су, дошавши у Русију, наставили да ратују за њене потребе и гинули бесмислено и беспотребно. То представња врхунац историјске ироније или обећаност Царства Небеског.

Христос није само присутан у подсвести јунака у делу Милоша Црњанског, Он је изображен и „видљив“... у виду икона, скулптура, иницијала, симбола...

У кући Аранђела Исаковича, Вуковог брата, налази се огромна икона са ликом Сина Божјег, на таваници су урезана слова његовог имена... можда као опомена Аранђелу и Дафини, Вуковој жени. Они су починили велики грех упустивши се у инцестну љубавну везу. Дафина је убрзо умрла а Аранђел се, скрхан и утучен, преселио у Земун. У својим честим размишљањима о Русији и тражењу сопственог смисла, Вук се често у мислима враћао слави породичној – Светом Мрати. Свети Мра-

та је монашко име трагичног српског средњовековног владара Стефана Дечанског. Зато у тренуцима ишчитавања тих страница „Сеоба“ откривамо сву симболику лика Вука Исаковича и његовог Свештеника. Баш као и Свети Мрата, Вук је доживео издају најближег... (брат Аранђел се упустио у љубавну везу са његовом женом Дафином... А, краљ Стефан Дечански је збачен са престола... вечна је сумња да га је његов син, Душан Силни, отровao).

Павле Исакович носи у себи непрестано, лик своје рано преминуле жене. Током заједничког живота његов однос према њој био је амбивалентан, али када ју је изгубио, схватио је сву њену величину, лепоту и доброту. Љубав према мртвом бићу садржи нешто од непролазног и вечног у животу. Ликови у „Сеобама“ нису савршени ни у људском ни у хришћанском смислу. Напротив, много грехова и горчине носе на души. Управо стога, код њих, таквих, сасвим обичних и тако „људски блиских нама“ могу се наћи прелепе религиозне мисли.

Могли бисмо тражити и изналазити још пуно хришћанских симбола и паралела у роману Милоша Црњанског. Може се и обимна сту-

дија написати о томе. Ради спознавања сопственог бића, тражења и постављања егзистенцијалних питања увек је добро читати Црњанског, јер се након 34 године од његове смрти ништа битно није променило.

Суштинска карактеристика овог романа јесте лутање, непрекидно лутање и трагање, сеобе у потрази за... Сеобе личности, бег од себе и немогућност „растанка са собом“... То је заразно и преносиво, са појединца на групу, цео национ у потрази за... За „завичајем“ у којем ће пронаћи спокој и мир. Јунаци „Сеоба“ такав завичај из туђине слуте, али спокој не налазе, и у томе је њихова трагика, баш као и трагика сваког „од нас, ненађеног, несрћеника, који мир тражи у споредним, овоземаљским, ововременским дешавањима и задовољствима...“.

„Међутим, човеку није дато да будућност види, нити своју судбину кроз коју годину да наслuti. То је једино блаженство које је човеку дато да оно што га чека не зна. И боље тако!“ – закључио је Црњански. ■

Цртице из хришћанске старине

Бестијаријуми или чудновате „књиге о животињама“

Ирина Радосављевић

Bestiarum vocabulum је књига о животињама, обично богато илустрована, која садржи сазнања и веровања свога времена о животињском свету, а која истовремено нуди алегоријско тумачење животиња које је имало за циљ моралну поуку и потврду јеванђељских учења.

Yстарозаветној Књизи о Јову наилазимо на помало необичне стихове: „Запитај стоку, научиће те; или птице небеске, казаће ти. Или се разговори са земљом, научиће те и рибе ће ти морске приповедити. Ко не зна од свега тога да је рука Господња то учинила? Којему је у руци душа свега живога и дух свакога тијела човјечијега“ (Јов 12,7-10).

Овај и слични стихови допринели су да се у средњем веку на хришћанском западу учврсти веровање да је читава природа, као Божија творевина, отворена књига у којој се могу пронаћи путокази и упутства човеку на његовом путу спасења. Читав свет је Божија реч, и све што је створено постоји са посебним разлогом и сврхом. Пре свега, да поучи човека како да води исправан живот и да га подсети на јеванђељске истине. Тако се, на пример, веровало да је пеликан који сопственом крвљу оживљава своје младе слика самог Христа који се жртвује за људски род и својом крвљу оживљава човека умртвљеног грехом, док је, рецимо, кит који гута бродове и морнаре, слика ћавола који гута и одводи у дубине пакла оне који су неутврђени у вери и који се предају земаљским страстима.

Физиолог и његов утицај

Први спис који се на тај начин бавио створеним светом био је *Физиолог*, збирка поучних прича о животињама. Написан у Александрији у другом или трећем веку на грчком

језику, сажимао је древна знања о животињама која су се могла пронаћи у делима класичних писаца, као што су Аристотелова *Historia Animalium* или *De rerum natura* Плинија Старијег. Преведен је на велики број језика и врло брзо стекао популарност. Свака животиња је била укратко представљена, да би затим уследило њено алегоријско тумачење у контексту хришћанског учења. *Физиолог* је садржао описе нешто мање од педесет животиња, али се временом број животиња увећавао заједно са начинима тумачења. Негде око седмог века, Исидор Севиљски је написао дело *Етиологија* чија је дванаеста књига била посвећена животињама. Могло би се рећи да је бестијаријум настао као плод укрштања *Физиолога*, *Етиологије* и других сличних списка.

Bestiarum vocabulum

Бестијаријум или *Bestiarum vocabulum* је, дакле, средњовековна књига о животињама која је садржала различита знања и веровања о животињском свету и која је свакој животињи придавала одређено морално и алегоријско значење. Бестијаријуми су обично били богато илустровани; међутим, они који су их илустровали многе од описаних животиња никада нису видели, већ су се служили датим описима и постојећим илustrацијама, тако да крокодил често личи на пса, змија има ноге или крила, а поједине животиње су толико необично представљене да су непрепознатљиве. Иако многе илу-

страције задивљују својом лепотом и маштовитошћу, треба напоменути да нису сви илustrатори бестијаријума били подједнако даровити и успешни. Та врста слика је у средњем веку била широко распрострањена, не само по књигама о животињама, већ и по другим рукописима. У црквама и манастирима могле су се наћи представе животиња израђене у дрвету или камену, а било их је и на намештају, тапiserijama, посуђу итд. Оне су биле својеврсни подсетник хришћанском свету на приче и беседе, које су кроз те животиње преносиле извесну моралну поуку, а коју су могли да чују на службама и у проповедима.

Фантастичне животиње

Бестијаријуми су садржали и много фантастичне животиње, као што су змај, једнорог, сирена или грифон. Оне су још више од обичних животиња биле погодне за разне поучне алегорије, а у њихово постојање се и веровало и сумњало. С обзиром да их спомињу као постојеће и Свето Писмо и стари писци попут Плинија и Аристотела, није необично што се веровало да и оне постоје „негде на Истоку“ или „у Етиопији“. Веома су занимљива њихова тумачења. За једнорога се веровало да је дивља животиња величине козе или коња коју може ухватити једино девица. Његов највећи непријатељ је слон, а његов рог стављен у затровано пиће може поништити дејство отрова. Што се тиче алегоријског тумачења,

сматрало се да једнорог симболизује Христа, кога је успела да обухвати једино девичанска утроба Богородице Марије, док неухватљивост једнорога указује на немогућност Ада да задржи Христа у себи. Један рог указује на јединство са Богом Оцем.

Поједини примери

Лав као краљ животиња обично у бестијаријумима заузима прво место и најисцрпније се описује и тумачи. Наводе се три важне особине лава које су основа за алегоријско тумачење. Као прво, када је гоњен, веровало се да лав репом брише своје трагове што указује на то да је Христос скрио своје божанство од очију света откривши га само најближим ученицима. Лав спава отворених очију што је симбол Христа који је након распећа телесно умро, али је био жив својом божанској природом. И треће, веровало се да се младунци лава рађају мртви и да након три дана оживљавају пошто мајка дува у њихово лице, а отац риче над њима. Тиме се указује на то да је Бог Отац васкрсао свога Сина из гроба три дана након Распећа. Једна од моралних поука коју можемо примити сагледавајући лава је, по бестијаријумима, рецимо, чињеница да лав не напада олако и неће напasti человека који лежи, чиме нас поучава да будемо спори на гнев и милостиви према слабима.

Лисица се сматрала лукавом и превртљивом животињом. Када жели да ухвати птицу, увала се у блато и

претвара да је мртва да би преварила птицу да слети, а онда је ухвати и поједе. Због тога се пореди са ђаволом који се претвара да не постоји и открива се тек када су људи дубоко огрезли у греху и налазе се у његовим канџама.

Гавран не храни своје птиће док им се не појаве црна пера јер је тек тада сигуран да су његови. Тако и добар учитељ не треба да открива ученицима тајне унутарњег света док не буду спремни и утврђени у покајању. Када једе стрвину, гавран прво изводи очи да би могао да дође до мозга. Тако и ђаво најпре код человека уништава моћ расуђивања, остављајући његов ум отвореним за нападе.

* * *

Иако су имали намеру да изнесу постојећа сазнања о животињском свету (али и биљном и свету минерала), бестијаријуми су пуни фантастичних и необичних веровања у вези са животом и особинама појединих животиња, која су у то време сматрана сасвим поузданним. Управо због тога су веома интересантни јер нас уводе у начин на који је средњовековни човек (запада) посматрао створени свет. Бестијаријуми узбуђују својом маштовитошћу, необичношћу, асоцијацијама и пројетошћу моралним поукама. Њихов мистични, чак и магијски призвук био је веома привлачан средњовековном човеку, те није чудно што се сматра да су бестијаријуми у то време на Западу били распрострањени у истој мери као и Свето Писмо.

Слике:

1. Крокодил пружајући човека, илустрација из средњовековног бестијаријума

2. Лисица, персонификација лукавства: претварајући се да је мртва намамљује свој плен

3. Корњача, веома необичног изгледа

4. Мачке са уловљеним мишем, детаљ из древног бестијаријума

На Клиници за церебро-васкуларне болести у Београду

Освештан живопис Капеле Св. Луке

YКапели Светога апостола и јеванђелисте Луке, при Клиници за церебро-васкуларне болести, ове године је на дан када се прославља његово име, служена Света Архијерејска Литургија коју је предводио Епископ хвостански Атанасије уз саслужење протојереја Илије Летића, духовника клинике, ћакона Владислава Томића и чтеца Бојана Теодосијевића, у присуству бројног особља и верника. Током богослужења освештан је живопис капеле који је, као свој дипломски рад на Високој школи за уметности и консервацију СПЦ, извела Сара Илић. Домаћин славе био је директор клинике др Милан Савић.

По угледу на византијску праксу спровођену у цариградском Манастиру Богородице Евергетиде, Свети Сава је основао болничке келије при манастирима Хиландару и Студеници. Идући његовим путем и остали припадници трона Немањића су при својим великим лаврама оснивали одељења за болесне. Тако су Срби већ од средњег века имали утврђен правац лечења телесних болести. Једна од првих београдских болница подигнута је у време деспота Стефана Лазаревића на Калемегданском платоу, уз цркву посвећену Светом Николи.

Средином XIX у Кнежевини Србији је донет закон о болницама, те је кренуо рад на њиховом подизању. У овим пословима важно место припало је и Цркви која је водила бригу о матичним књигама, у којима су се бележиле и болести.

Почетком XX века широм Србије, дошло је до урбанизације градова и варошица, у којој су учествовали еминентни српски архитекти, који су између осталог радили и на задацима пројектовања болница. У Београду је, на Савском Венцу, читав један кварт био намењен различитим болницама – познати „Круг болница“. Ту је тридесетих година XX века подигнута, као посебан објекат, Болничка капела у Делиградској 38, посвећена Светим врачевима Козми и Дамјану. Нажалост, данас немамо трагове ондашњег њеног живописа (уколико га је уопште и било, јер је убрзо почeo Други светски рат).

Друга половина XX века обележена је забраном јавног веријоповедања, тако да је дошло до запуштања већ постојећих клиничких капела, а нове нису подизане.

Већ крајем XX века у нашој земљи долази до обнове јавног исповедања вере, па и појединачних обнова болничких капела. Овај талас, је у првој фази кренуо адаптацијом већ постојећих клиничких просторија. Најпре је то био само кутак (често у ходнику болнице) у коме је постављена целивајућа икона и кандило. У последње две деценије, у престоници је никло неколико болничких капела: Капела у Ургентном центру Србије, Параклис Клиничког центра Србије, Капела Клинике на Дедињу, Капела Војно-медицинске академије, Капела Клиничко- болничког центра Бежанија.

Међу првим болничким капелама, благословом почившег Патријарха Павла и великом жељом запослених и тадашње управе у Клиници за церебро-васкуларне болести устројена је и 12. маја 1992. г. освештана капела посвећена Светом Луки. Први духовник капеле, који је и устројио духовну праксу ове клинике био је блаженоупокојени протојереј-ставрофор Благоје Крупниковић. На његово место дошао је садашњи духовник прата Илија Летић.

На простору данашње капеле некада се налазила канцеларија директора Клинике. Адаптацијом се дошло до капеле у којој је, потом, распоређен црквени мобилијар и постављене иконе на слободан део зидова – између ламперије и плафона. На том слободном делу зидова данас се налази нови живопис. Програм живописа капеле био је најпре диктиран простором, који је својом величином и обликом онемогућавао развој монументалних, програмских сцена (исцељења и чуда) са учешћем великог броја фигура. Вођени том околношћу, уз благослов духовника, млада ауторка Сара Илић и ментор Гoran Јанићевић одлучили су се за композицију изведену од низа допојасно приказаних светитеља и светитељки, који су смештени у колонаду са аркадама. Млада уметница дала је своју верзију предложака. Поред архијакона Стефана, у простору који је најближи олтару, смештени су свети архијереји: Свети Јован Златоуст и Св. Василије Велики, ту је и српски архиепископ Свети Сава, као и Свети Василије Острошки. На јужном зиду налази се Деизис, иза кога се ређају Свети Димитрије, Свети Георгије, Свети Лука, Свети Пророк Илија, Свети Пантелејмон и Свети Козма и Дамјан. Ту су и Преподобна Мати Параскева, Света великомученица Варвара и Света царица Милица. На месту где је иначе купола, на таваници са истом плавом основом, приказано је монументално попрсје Христа Пантократора, који благосиља присутне у храму. Као својеврстан потпис ауторке, лево од улаза у уздужној композицији, у пуном орнаменту и модерним колоритом, приказана су два пауна крај фонтане са извором воде живе. Читаво сликарство дато је у ведрим тоновима, а повезује их заједнички плави фон, који објединује простор капеле. Младост аутора као да се одсликала кроз све ликове, па и код оних са седим власима – на чијим лицима блистала ведрина. Утисак храмовне, дифузне светlostи пружају прозори на источном зиду капеле које је млада ауторка решила постављањем перфориране самолепљиве фолије, која је илустрована у виду средњовековних камених монофора, бифора и трифора.

Програм живописа изведеног у Капели Светога Луке у Клиници за церебро-васкуларне болести, сигурно је један од правца који ће у будућности добити и своје нове видове.

Б. Ц. Косић

Протојереј-ставрофор Бранислав Говедарица, рођен 1935. године у Херцеговини, умокојио се 1. новембра 2011. године, у својој 76. години. Сахрањен је 5. новембра 2011. године, на Централном гробљу у Београду. Слова и молитве се расијају пушевима ђе је ходио, ђе ђог је спао и йоразио, а Црква Светог Преображења Господњег на Пашионом брду, коју је пропашио, сведочи о његовом прејалачком раду. Нека му је вечан помен!

Беседа

Његовог Преосвештенства Епископа хвостанског Атанасија
на сахрани проте Бранислава Говедарице

У име Оца и Сина и Светога Духа

Ожалошћена браћа и сестре, живот људски има свој почетак и има свој завршетак на овој земљи. Али тај завршетак на овој земљи има и свој наставак на Небу. Ми данас присуствујемо завршетку боравка на земљи пречасногаprotoјереја Бранислава. Боравак на земљи има свој увод, своје трајање и свој закључак. Ово је нешто као закључак или епилог боравка на земљи. Увод је био на другом месту, раније, мада не много раније. Било је то у Херцеговини, где је рођен прота Бранислав 1935. године у једној широј, честитој фамилији Говедарица која је дала већи број свештеника.

Рођен је тамо где дрвеће не расте високо, где расту високи људи. Прото Бране се припремио школовањем и добрым васпитањем за свештеничку службу коју је прихватио свим срцем и двадесет година је служио у Српској Православној Цркви, у српској Херцеговини, па је онда, према приликама и потреби, прешао у овај престони српски град, где је наставио да служи са истим жаром и оданошћу Богу и његовој Цркви. Многа су очигледна, опипљива дела, која је прота Бране створио и оставило иза себе да трају. Једно од најзначајнијих његових видљивих дела јесте и овај свети храм у коме стојимо и у коме испраћамо нашега protу. То је Храм Преображења Господњег на Пашионом брду.

Прота је, као што сви знају, био отвореног духа, отвореног срца, отвореног ума, врло лако је сарађивао са људима и проналазио људе добре воље. Он је одобровољно и оне којих се тицало, од којих је зависило, да овај простор дају за изградњу новог храма. Као што видите prota је изабрао веома лепо место на овом узвишењу где га Сунце највише

гледа. Онда је нашао добре људе који су помогли изградњу храма, тако да је храм успешно и брзо завршен. Дирљиво је то да наш prota полази из храма који он подигао. Дирљиво јесте, али је и поучно и инспиративно за друге који желе да чине такође добра дела на овом простору и овом времену.

Прота Бранислав се истакао као пастир добри у пастирском напасању других, у врлинама и тешењу невољних. Ја бих поменуо само његову службу у Централном затвору и његово често присуство у болницама.

Сада prota Бране полази одавде као што ће и сви други смртници полазити пред Господа. Ово је закључак његовог боравка на земљи. Закључак живота, као и закључак једног писаног рада јесте најзначајнији. Јер сада се обавља сабирање његових дела. Из садашњег његовог духовног стања, из онога што он са собом носи, види се шта је он остварио, са чиме ће он поћи у вечност. Данас читамо смисао његовог живота. Ако бисмо све то читали само на основу онога што се види, не бисмо били неки оптимисти, јер prota Бране, као и сваки други човек на крају свог боравка на овом свету, лежи пред нама непомичан. Али Господ Христос је учино живот другачијим него што може сам човек да га учини. Господ Христос је живот. Погледајмо шта о њему говори Јеванђеље, Јеванђеље које нам представља Христов лик, Христову личност такође је и Христова биографија, биографија Бога у овом свету.

... Зато, браћа и сестре, наш брат, слуга Божији, protoјереј Бранислав не завршава овде свој живот, него је само стари храст одложио са себе своје лишће и жир, и чека пролеће да се обуче у ново, живо младо руло, чека Вакрсење.

Из старог Православља

КЊИГА ЖИВОТА

Поводом Европске консултације у Београду, на којој је сваког дана пре почетка рада читана и тумачена Библија

Пре неколико година, Амерички институт за испитивање јавног мњења, објавио је резултате једне широке анкете која је била организована у Сједињеним државама, у свима друштвеним класама. Институт је био поставио питање. „Од свих књига које сте прочитали, која вам се највише свиђа?“ Од добијених одговора начињена је листа од двадесет дела од којих је већина, разуме се, америчка. На челу листе као кула светиља засијало је Свето Писмо. Од француских књига забележени су „Јадници“ Виктора Игоа на једанаестом месту, и „Гроф од Монте-Криста“ од Александра Диме – оца.

Свето Писмо јесте реч Божја, Свето Писмо јесте и Књига у свету најтоплије проучавана, најневерничкије изучавана, највише омиљена и највише омрзнута! Тираж Светог Писма у свету по најновијој статистици износи више од дванаест милиона годишње. Штампа се хиљаде стотина издања и наречја. Карактеристична је изјава једног представника чувене књижарске издавачке куће у Америци. Упитан, која се књига данас у свету највише продаје, одговорио је: „Књига која иза себе оставља све друге књиге назива се Библија. Остале књи-

ге броје потрошњу на хиљаде, Библија на милионе.

Свето Писмо је по речима Св. Јована Златоустог, као мириави корен, који све више мирише што се дуже таре. Свето Писмо није само Књига, већ је и живот. Реч Његова: „Дух су и живот“ (Јов. 6.63).

У почетку човек чита Св. Писмо брзо, па онда све спорије, док најзад не почне да чита реч по реч. Људска машина не може измислiti више питања, него што има одговора у Св. Писму или Библији. Не нађеш ли у Библији одговор на неко своје питање, значи: или си поставил бесmisлено питање на које Св. Писмо не даје одговор или ниси умео читати Св. Писмо. У Светом Писму се налази не само биографија оваплоћеног Бога, већ и биографија сваког човека без изузетка. У Св. Писму, Бог је казао људима: шта је свет, од куда је, због чега постоји, чему греди, чиме ће се завршити.

Шта је човек, откуда долази, куда иде, из чега је, чиме ће се завршити овај живот. Шта су животиње, шта су биљке, шта природне стихије, чему служе. Шта је добро – чему води. Шта је зло – из чега извире, и зашто Бог допушта да оно постоји. Шта су праведници, а шта грешници. Како се служи Богу, а како ѡаволу. Шта је живот, а шта смрт!

...

Православље – новине Српске патријаршије, година I, број 18, Београд, 21. децембар 1967. године, страна 5.

др Даница Петровић (ур.)

Музика и речи из ризнице Митрополита загребачког Дамаскина (Грданичког)

Београд-Загреб, 2009. г.

Крајем 2009. године, благословом Митрополита загребачко-љубљанског Господина Јована објављена је књига *Музика и речи из ризнице Митрополита загребачког Дамаскина (Грданичког)*. Књига је настала поводом 40. годишњице смрти, а с циљем да се присетимо вишестране делатности Митрополита Дамаскина на пољу примене, очувања, неговања и проучавања црквене музике. Подељена је на два дела. Први је збирка необјављених нотних записа Митрополита Дамаскина, а други део на једном месту објединује текстове и студије о црквеној музici. Нотна збирка обухвата: „Песме на бденију“, „Песме из Литургије Св. Јована Златоустог“, „Песме из Молебна српским светитељима“, „Празничне литургијске песме“ и „Духовне песме“. У питању су хармонизације за трогласни хор, четвротрагасни хор и неколико једногласних записа. Поред обрада српског народног црквеног појања нотни записи обухватају и обраде руских напева. Рукописи (аутографи и преписи које је начинио прота Милорад Стефановић) се налазе у Музеју Српске Православне Цркве (где се објављена музичка збирка може набавити). Грађа је поклон проф. Мирјане Белосавић, појаке Митрополита Дамаскина и ћерке проте Милорада Стефановића, који је заједно са Митрополитом Дамаскином радио на бележењу и обради црквених напева. У музејској збирци је и рукопис текста „Прилог за историју српског црквеног певања“ настao 14. марта 1920. године. Поменути текст, заједно са још неколико штампаних студија о црквеној музici, представља драгоцен допринос писаној речи о појању и о српском народном црквеном појању. Зато се приређивач издања одлучио да у другом делу књиге обједини објављене и необјављене написе Митрополита Дамаскина посвећене црквеном појању као и

оне који су у вези са црквеним појањем: „О певању у православној цркви“, „Наше црквено појање данас“, „О употреби српског језика у нашем богослужењу“, „Сећање на опело и сахрану Стевана Мокрањца у Скопљу (1914)“. Митрополит Дамаскин је непрестано бринуо како да народ приближи Цркви, а богослужење народу. У тим оквирима је посматрао и улогу појања и хорског певања. Свестан чињенице да хришћанска Црква од свог оснивања даје изузетно значајну улогу музики и њеном дејству на верујће, инсистирао је на оснивању школа у којима би се образовали појди и црквени диригенти за потребе Српске Православне Цркве. Како је често истицао, „појање захтева ред, правило и лепоту и не може да се повери било коме“. Само умно и разумљиво изведена црквена музика може да се приближи ширим слојевима народа, јер музика „помаже облагорођавању душе, развивању добрих наклоности, јачању љубави према лепом и према врлини, она успокојава све немире душевне, лечи болести духа, и ствара и развија хармонију у души“. Истовремено, блаженопочивши Митрополит Дамаскин је већи део живота радио на записивању и хармонизовању црквене музике. Трудио се да своје записи прилагоди потребама и могућностима црквених хорова и потребама верујћег народа. Посебну пажњу је посвећивао усклађивању текстуалних и музичких акцената.

Надамо се да ће новообјављени музичко-текстуални зборник наћи ширу примену, и да ће упутити црквене појце и диригенте да се осврну на раније штампана дела Митрополита Дамаскина Грданичког.

Милица Андрејевић

Вилијам М.
Шнидевинд

Како је Библија постала књига

Превод са енглеског језика
Иван Недић; Каленић,
Крагујевац 2011, 351 стр.

Управо је из штампе изашла књига *Како је Библија постала књига*, аутора Вилијама Шнидевинда. Реч је о врсном делу које се бави настанком Библије, прецизније речено разумевањем разлога због којих је Библија написана, да би касније постала Свето Писмо (стр. 14). Проблематика везана за настанак и формирање канона свештених књига Старог и Новог Завета је нешто што је одувек занимalo нашу јавност, тако да смо коначно добили дело које ће сваком знатижељном читаоцу појаснити ствари везане за формирање свештених списка, а у исто време и развејати нека погрешна мишљења и митове који преовлађују у широј јавности.

Реч је о делу које је написано у научном миљеу, уз коришћење најновијих археолошких истраживања, лингвистичке антропологије. Аутор се наставља на опус најзначајнијих библијских научника из области Старог Завета XX века. Поменућемо овде значајна имена попут Бернарда Андерсона, Џејмса Бара, Дејвида Ноела Фридмана и Џејмса Криншоа, чији је рад на проучавању Старог Завета обележио једну епоху, а чији је Шнидевинд настављач. Опште гледано англосаксонска библистика је од средине XX века дала епохалне радове на овом пољу. Шнидевинд је професор библистике на Калифорнијском универзитету у Лос Анђелесу али је и гостујући професор на Јеврејском универзитету у Јерусалиму.

Шнидевинд је у свом делу дао неколико фундаменталних теза. Најпре, оповргао је тезу која је владала у научним круговима (посебно у немачкој библијској школи, стр. 191, као и Јулијуса Велхаузена, стр. 222) да је Стари Завет (јеврејска Библија) настао у персијском или хеленском периоду, већ да је настало од осмог до шестог века, тачније да је обликовање или настајање Библије започето крајем осмог ве-

ка, у време пророка Исаје и јудејског цара Језекије, услед успона Асијског царства (стр. 111), а довршено у шестом веку (стр. 263), док у персијском периоду доживљава редакцију (стр. 278-282). Друго, пре писања Библије, постојало је усмено предање које је потом записано (стр. 32). Писац је заправо био редактор Предања, не и аутор (стр. 25). На најбољи начин аутор је то илустровао поглављем о проблематици везаној за Тору и Десет Божијих заповести (стр. 194-216). И трећа теза је да јеврејска Библија представља текстуализацију историје Израиља, о чему нам јасно говори и поднаслов књиге.

Књига је подељена у неколико поглавља: прва четири описују историју писмености древног Истока и Израиља, а у наредних пет налазе се текстови о Језекији и почецима библијске књижевности (стр. 111-150); Јосији и револуцији текста (стр. 150-190); томе како је Тора постала текст (стр. 190-221); о писању у изгнанству (стр. 221-260); о Св. Писму у сенци храма (стр. 260-305) и Поговор (стр. 305-333).

Можемо рећи да је са овим преводом учињен велики помак у библистици на овим просторима. Дело представља последњи одговор на историјат текста Старог Завета у науци. Добро је да се у нас покренуо превод значајних дела из библистике, која ће дати зналачки одговор на питања која углавном муче не само теологе већ и научнике из области друштвених наука, али и сваког лаика кога иоле интересује проблематика везана за Библију. Похвала издавачкој кући Каленић, као и зналачкој редактури др Родольба Кубата.

Славиша Костић

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Петровић

ФАНАР

Избор нових Митрополита

У четвртак, 3. новембра, у патријаршијској цркви на Фанару посвећено је Св. Георгију, Свети Сабор Константинопољске Патријаршије којим је председавао Његова Светост Патријарх константинопољски Вартоломеј I, изабрао је тројицу нових Митрополита. Архимандрит Арсеније Кардамакис, бивши канцелар Митрополије француске изабран је за Митрополита аустријског; Епископ троадски Сава (Зембилац) постављен је за Митрополита питсбуршке Митрополије у САД-у, где ће наследити Митрополита Максима, а архимандрит Константин (Цилис), бивши канцелар Митрополије хонгконгшке, изабран је за Митрополита Сингапура.

СИРИЈА

Посета Патријарха Кирила

У склопу званичних посета свим помесним Православним Црквама, Патријарх московски и целе Русије од 12. до 15. новембра налази се у посети Сирији и Либану. Ова посета је требало да буде одржана прошле године, међутим одложена је из безбедносних разлога.

Током своје посте Сирији, Патријарх Кирил је са Патријархом Антиохије и целог Истока Игњатијем IV служио Свету Литургију у Цркви Успења у Дамаску. Служба која је одржана и на руском и на арапском језику, окупила је на стотине православних Си-

ријаца као и становнике Дамаска којима је матерњи језик руски.

ВАТИКАН

Незапосленост доводи до кризе идентитета

Обраћајући се учесницима националне Конференције о породици у Еквадору, папа Бенедикт XVI је истакао да „рад помаже човеку да оствари своју улогу као учесник Божијег стваралачког плана, а недостатак рада самим тим може довести до кризе идентитета“. Како преноси сајт www.zenit.org, папа је такође додао да „недостатак рада нарушава човеково достојанство, доводећи до неправде и сиромаштва које касније воде до очаја, криминала и насиља“.

Поглавар Римокатоличке цркве стога сматра да се хитно морају спровести одговарајуће мере како би се пронашли начини да свакој особи буде доступно сигурно радно место које јој доликује и кроз које ће активно учествовати у развијању друштва, и да се тако здружи напоран и одговоран рад са слободним временом које треба посветити породичном животу.

КРИТ

Дијалог баптиста и православних

Представници Светског Савеза Баптиста и представници Константинопољске Патријаршије састајали су се од 30. октобра до 2. новембра како би размотрели могућност формалног дијалога између баптиста и православних хришћана.

Генерални секретар Светског Савеза Баптиста, Невил Калам, који је предводио баптистичку делегацију, описао је циљ састанка одржаног на Криту као одговор на Господњу молитву из Јн. 17,21: „Да сви једно буду... да свет верује“.

„Данас, када се сусрећемо са овом изазовом, верујем да треба да наставимо да истражујемо заједничке тачке у нашим библијским учењима, апостолској вери и предању и у практичном хришћанском сведочењу, као и разлике које постоје међу нама“, рекао је Калам.

Уз Калама, овима састанцима су присуствовали Стивен Хармон, професор хришћанског богословља са

Универзитета Гарднер-Веб и Пол Фидес, професор систематског богословља са Универзитета у Оксфорду. У делегацији Православне Цркве су били Митрополит сасимски Генадије, професор православног богословља и канонског права, Георгије Цецис, бивши представник Константинопољске Патријаршије у Светском Савезу Цркава и Константин Кенанидис, управник Православне Академије на Криту.

Како се наводи у саопштењу за јавност Светског Савеза Баптиста, два тима су размотрила претходне међусобне разговоре и предложила да циљ дијалога треба да буде јачање међусобног разумевања и упознавање, истраживање заједничких сведочења свету и охрабривање заједничког делања у вези са етичким и моралним питањима.

Одлука о томе да ли ће доћи до формалног дијалога се очекује до марта месеца 2012. године.

РУСИЈА

Изложба фотографија Свете Горе

У новоотвореној галерији Историјског Музеја у Москви ће до 28. новембра бити изложено 240 фотографија са Свете Горе, које су за ту сврху узете из архиве Манастира Симонопетра.

У сарадњи са овим грчким манастиром, Руско ћеографско друштво организовало је ову изложбу како би руској јавности биле представљене фотографије на којима је приказан живот у свих двадесет монашких заједница на Светој Гори током више од стотину година (тачније од 1848. године до 1963. године). Велики број ових фотографија су начинили монаси Манастира Пантелејмон у којем се налази једна од најбољих лабораторија за обраду фотографија на Светој Гори. На овој изложби је посебно важан фото албум који је састављен 1881. године у част посете великог кнеза Константина Константиновича (тадашњег председника Руске Академије Наука) Светој Гори.

Оно што ће такође обележити ову изложбу је и топографска тродимензионална мапа Свете Горе, јединствена макета, висока 12 метара, на којој су представљене контуре Свете Горе а која је у потпуности начињена од земље коју су скupили светогорски монаси.

КАМБОЦА

Покренут вебсајт Православне Цркве

Недавно је на интернету покренут вебсајт на руском језику на којем ће бити објављиване информације о православљу у Камбоци. Тренутно у Камбоци постоји само једна Православна Црква – Бугарска Православна Црква која се налази у склопу бугарске амбасаде у Пном Пену. На сајту ће такође бити постављане информације о посетама православних клирика тој земљи. Планирано је да у наредном периоду ова странница буде доступна и на енглеском и на кмерском језику. Сајт је доступан на адреси <http://cambodia.orthodox.or.th/>.

ГРЧКА

Конференција посвећена Митр. Јовану Зизијуласу

На Академији за богословске студије грчког града Волоса, одржана је у периоду од 28. до 30. октобра прва међународна конференција у част једног од најистакнутијих богослова нашећ доба, под називом „Митрополит пергамски Јован Зизијулас: Личност, Евхаристија и Царство Божије у православној и екуменској перспективи“.

У току ова три дана, дело Високо-преосвећеног Митрополита, као и његов допринос богословској науци и Цркви уопште разматрано је са разних аспекта.

У првом поподневном заседању првог дана конференције, након уводних речи директора Академије, др Пантелиса Калаицидиса, први рад је представио Н. Аспурис на тему „Неопатристичка метода Митрополита Паргамског Јована Зизијуласа: од о. Георгија Флоровског до богословске генерације 60-тих“ у којем је указао на основне аспекте неопатристичке методологије Митрополита Јована.

Затим је др К. Агорас говорио о богословској ерминевтици Митрополи-

та Јована, а на другом поподневном заседању др К. Деликонстантис је говорио о аскетском етосу у богословљу Митрополита Јована.

Др Катерини Цалампуни је представила свој рад на тему „Еколошка димензија богословља Митрополита Јована Зизијуласа“ а на крају првог дана присутним се обратио др Е. Пајајанополус који је изложио свој рад „Онтологија, метафизика и есхатологија у делима Јована Зизијуласа“ у којем је истражио однос између богословља Митрополита пергамског и савремене философије.

На првом јутарњем заседању другог дана, др. Х. Вентис се усредсредио на различите аспекте мисли Митрополита пергамског, а затим је М. Ставру говорио о богословљу личности у делима Јована Зизијуласа и Владимира Лоског. Др С. Јангазоглу је говорио на тему „Пневматолошка христологија Митрополита Јована“, а др Димитрије Батрелос о позицији епископа у еклсиологији Јована Зизијуласа.

Архијакон Максим из Константинопольске Патријаршије се осврнуо на евхаристијску еклсиологију Митрополита Пергамског, а Преосвећени др Игнатије, Епископ браничевски и професор Богословског факултета Универзитета у Београду, говорио је на тему „Евхаристија и Царство: Иконични реализам у богослужењу код Максима Исповедника и Митрополита пергамског Јована“, истакавши значај Митрополитовог тумачења реализма есхатолошког разумевања Свете Литургије код великог Оца Цркве, Светог Максима Исповедника.

Др П. Василијадис је у својој презентацији под називом „Есхатолошко схватање Цркве у мисли Митрополита пергамског“ представио кључне аспекте Митрополитове есхатологије и посебно његово схватање Цркве и на крају, тема предавања Епископа западноамеричког др Максима, професора Богословског факултета у Београду, била је „Пол, личност и другост у богословљу Митрополита пергамског Јована Зизијуласа“. Кроз критичку анализу другости пола у онтолошкој перспективи православног богословља, предавач је представио еклсиолошки и патристички поглед

на богословско разумевање пола, истражујући однос између друштва и другости и постављајући питање о онтологији пола у оквиру богословља Митрополита пергамског.

На крају радног дела конференције, Митрополит Јован Зизијулас је, пред великом бројем присутних, проглашен за почасног члана Академије за богословске студије у Волосу.

Митрополит димитријски Игнатије говорио је затим на тему „Митрополит пергамско као еклсиолошка и богословска личност“, истакавши многоструке аспекте дела уваженог архијереја. Одмах након тога, у част Митрополита Јована говорио је директор Академије у Волосу, др Пантелис Калаицидис, представивши академску каријеру и основне карактеристике његове богословске мисли. Затим су Митрополиту пергамском уручени Велики крст и почасна диплома Академије у Волосу.

На крају се присутнима обратио и Митрополит Јован, говорећи на тему „Православно богословље и изазови 21. века“, представивши изазове са којима се суочава православно богословље у нашем времену.

ПОЉСКА

Посета Митрополита Калиста (Вера)

На позив Универзитета у Вроцлаву, Митрополит Калист (Вер) ће од 11. до 21 новембра боравити у Польској. Он ће 14. и 15. новембра бити почасни гост на међународној конференцији под називом „Академски форум за мир“.

За време боравка у Польској, Митрополит ће се састати са поглаваром Польске Православне Цркве, Митрополитом Савом, као и са другим польским архијерејима. Планирано је и да одржи предавања у Варшави, Бјалистоку и Лублину. Посетиће Краков, бивши концентрациони логор у Аушвицу, иконографску школу у граду Бјелск Подласки као и Манастир Св. Димитрија у Сакију, Св. Марте и Марије у Грабарки као и манастире у Супрасљу и Звијерки.

Митрополит Калист је Митрополит диоклијски Константинопольске Патријаршије са седиштем у Великој Британији и један је од истакнутијих православних богослова данашњице.

У ШЕРЕРВИЛУ

Сто година живе вере

Величанствено и торжествено, како и доликује, Храм Светог великомученика Георгија у Шерервилу, Индијана, прославио је 100 година постојања парохије и Црквено-школске општине. Био је то догађај велике светковине не само за чланове и парохијане ове парохије, већ и за сву пуноћу Цркве Божије. Са нама су се радовали и наши преци, сви они дивни и велики добротвори, ктитори, приложници, свештенослужитељи, браћа и сестре, који су себе уградили у саме темеље овог светог храма.

Сто година, читав један век, ова парохија славоји и прославља најсветије име Божије, Његову Пресвету Мајку и Св. Георгија заштитника. Генерације Православних Срба благодарили су Господу на даровима које је изобилно изливао на њих и њихове потомке речима псалмопевца Давида: „Обрадовах се кад ми рекоше: Хајдемо у дом Господњи!“ (Пс. 122,1). Наша црква, као уосталом и свака друга Православна Црква, није ништа друго до „парче неба на земљи“ и „острво Царства небеског.“ И када се у њој савршава Света Божанствена Литургија, онда се остварује најсавршенија и најпотпунија заједница Бога и човека. Сто година таквог заједничарења у овом делу Божијег рукосада управо смо, 22. и 23. октобра, прославили.

Прошојереј Добривоје В. Милуновић

У БЕОГРАДУ

„Дрога нема последњу реч“

У организацији Храма Св. Трифуна одржана је још једна у низу духовних трибина, овога пута са темом: „Дрога нема последњу реч“. Учествовали суprotoјереј Бранко Ђурчин и штићеници „Земље живих“, установе Епархије бачке која се бави лечењем болести зависности.

По благослову Преосвећеног Епископа бачког Г. Иринеја, Епископ јегарски Г. Порфирије и protoјереј Бранко Ђурчин су, након дугогодишњих сусрета са многобројним зависницима – коцкарима, алкохоличарима и наркоманима – основали духовну и терапеутску установу при Манастиру Ковиль. У питању је „Земља живих“,

рехабилитациони центар који пружа уточиште свима њима. Када је о наркоманима реч, чак деведесет посто њих потиче из несрећених породица или разведенх бракова. „Породица је у кризи, нема породичне заједнице, не бавимо се доволно и на прави начин децом“, рекао је, на трибини отац Бранко. Програм лечења болести зависности за сваког штићеника у „Земљи живих“ траје око три године. Сви полазници бораве добровољно и бесплатно. Лишени су спољашњих фактора и утицаја, телевизора, мобилних телефона, компјутера... Дане проводе у молитви и у друштвено-корисном раду. Сами месе хлеб, припремају разна јела, обрађују земљу, одржавају кућу у којој бораве. Колективни спортови су обавезни када је рекреација у питању. Пишу дневнике јер је то веома важно за одржавање хармоније духа. Васпитачи се, поред духовне, служе и медицинском „логотерапијом“. Неопходно је да сви штићеници учествују у Светој Литургији, јер је она веома важна за њихов опоравак и живот у Христу. „Иако дрогирање има неку драж зависницима само знану, приближавање Богу и откривање његове вечне и непролазне лепоте, далеко је лепше“, истакао је у свом говору на духовној трибини protа Бранко. Штићеници „Земље живих“ говорили су о индивидуалним искуствима када је дрога у питању. Својим трезвеним и благим понашањем потврђују да је излечење могуће, али и да је за то потребно много одрицања и труда. Нагласили су да не постоје правила и модели по којима се постаје наркоман. И они су мислили да имају контролу над дрогом, али дрога је јача од самог човека. „Земља живих“ нуди програм излечења од ове опаке болести, али оно није могуће уколико штићеник није спреман да живи у љубави и вери у Господа Исуса Христа. *Марина Марић*

У ЕПАРХИЈИ РАШКО-ПРИЗРЕНСКОЈ ВДС у посети народним кухињама

По благослову Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, секретар Верског добротворног старатељства, jереј Владимир Марковић и Василије Ковачевић, посетили су народне кухиње у Епархији рашко-призренској.

У понедељак, 24. октобра, у пратњи Светлане Стевић из хуманитарне организације „Мајка девет Југовића“, обишли су кухињу у Прековцима, општина Ново Брдо, као и пунктове где се храна одвози угроженом становништву. Само у тој кухињи има преко 500 корисника који поред хране добијају и свеж хлеб из пекаре која функционише у саставу кухиње. Обилазећи магацин хране, саму кухињу, пекару, хладњаче и друге просторије, упознали су се и на лицу места уверили у свакодневне велике потребе за рад ове народне кухиње. Због неприступачног терена општине Ново брдо, становништво није у могућности да из забачених крајева долази по оброк, па организација у многоме зависи од одвођења хране и расподеле на пунктовима, за шта су од кључног значаја донације за гориво.

Осим ове, постоје и кухиње у селу Рачане, општина Косовска Каменица, селу Врбовац, општина Косовска Витина, и у селу Кормиљане, општина Косовска Каменица. Поред горива, донације се користе и за плате тридесет петоро радника који свакодневно спремају храну за око 2.600 људи.

Његово Преосвештенство Епископ рашко-призренски Г. Теодосије срдечно је примио представнике ВДС-а у Манастиру Грачаница. Владика је говорио о активностима Епархије на пољу помоћи потребитим људима, којих је заиста много и оставио на присутне утисак о једном добро организованом систему помоћи становништву, који се не састоји само у храни.

Секретар ВДС-а, отац Владимир Марковић се сусрео и са ђаконом Ђојаном Крстићем кога је Владика Теодосије задужио да води Канцеларију за хуманитарни рад и са њим договорио даље кораке помоћи Архиепископије београдско-карловачке становништву Епархије рашко-призренске.

У повратку преко Косовске Митровице, о. Владимир и Василије Ковачевић обишли су северно Косово, Манастир Бањску и посетили protoјереја Мирослава Попадића у селу Лешак, у близини административне границе. Том приликом су деци која похађају веронауку поклониле књиге „Бог ме створио из љубави“.

Мирослава Попадић

У ХАЛМСТАДУ

Дочек моштију и годишњица оснивања парохије

На Светој Литургији, 30. октобра 2011. године, окупљо се велики број верника који су својим присуством увећали дан славе, а својом молитвом достојно дочекали честице моштију Свете Петке, донете захваљујући оцу Нектарију, настојатељу Манастира Олофстрем из Блекинга, неких стотинак километара од Халмстада. Протосинђел Нектарије (Самарцић) даривао је мошти Св. Петке у знак захвалности оцу Милану Вукашину, који дуго година помаже Манастир Св. Георгија. На поклоњење светињи дошли су не само Срби, већ и верници из Румунске и Руске Православне Цркве, као и православни Швеђани.

Свету Архијерејску Литургију на чelu са Његовим Преосвештенством Г. Доситејем, служило је свештенство из Шведске и Данске: протосинђел Методије (Лазић),protoјереј Велиша Васић, јереји Милан Вукашин и Александар Самарцић, док су у певници појали хорови из Хелсинборга и Малмеа. После традиционалног освећења славског колача и колива, изабран је и кум за следећу годину. Након одслужене Свете Архијерејске Литургије, верници су, на чelu са свештенством, прешли у салу шведске цркве где је све чекала трпеза љубави коју су припремили овогодишњи кумови, породица Баста са верним народом из Халмстада.

После благосиљања трпезе, окупљеном народу се обратио Епископ Доситеј рекавши да ова парохија напредује крупним кораком напред и пожелио сваку срећу и Божији благослов. Потом се верницима обратио јереј Милан Вукашин који је истакао да сада, када је Св. Петка и физички присутна са на ма, верује у Њене молитве, верује да ће их Господ услишити и да ће овде бити подигнут православни храм посвећен преподобној Матери Параскеви.

Захвалио се и о. Нектарију на овако великој светињи и дару, пожелевши му сваки Божији благослов и да му Св. Петка буде заштитница на животном путу.

М. В.

У СОЛУНУ

Одбрана доктората

Његово Блаженство Архиепископ охридски и Митрополит скопски Г.

Јован одбранио је 31. октобра 2011. године, докторску дисертацију на тему *Јединство Цркве и савремени црквени проблеми: упоредно излађање теологије Светог Максима Историјевника*, на Теолошком факултету Универзитета у Солуну. Седмочлана комисија, састављена од професорâ: Хризостома Стамулиса (у својству ментора), Георгија Марцелоса, Димитрија Целенгидиса, Петра Василијадиса, Јована Курембелеа, Стилијана Цобанидиса и Николаја Мангиораса, оценила је рад и одбрану оценом одличан.

Извор: Православна охридска Архијепископија

НА БОГОСЛОВСКОМ ФАКУЛТЕТУ

Десетогодишњица веронауке у школама

У организацији Педагошко-катихетског института Православног богословског факултета Универзитета у Београду 2. новембра је одржан округли сто на тему: „Десетогодишњица поновног увођења веронауке у школе у Србији“. У раду округлог стола учествовали су: Епископ бачки др Иринеј, Муфтија србијански Исламске заједнице Србије Мухамед Јусуф Спахић, Рабин београдски Исак Асијел, Винко Маслач-представник Римокатоличке цркве у одсуству Надбискупа београдског г. Станислава Хочевара, и проф. др Богољуб Шијаковић, државни секретар у Министарству вера и дијаспоре.

Сви учесници округлог стола су били сложни у ставу да је увођење верске наставе у школама било неопходно и да се после десет година показују плодови напорног и вредног рада. Са друге стране, примећене су и мање програма, а било је речи и о промени става родитеља у вези са избором предмета и о проблемима са којима се верује у срећу у настави. На крају је истакнута жеља за унапређењем верске наставе на свим пољима и изражена спремност да се дати таланти умноже на корист ученика, који ће бити стожер будућег друштва и Цркве.

На крају округлог стола, Његово Преосвештенство Епископ бачки др Иринеј подсетио је да је верска настава уведенa у школски систем у Србији залагањем блаженопочившег Патријарха српског Павла и уз велику по-

дршку покојног српског премијера др Зорана Ђинђића. У име домаћина скупа, Преосвештени Владика се захвалио учесницима округлог стола и присутним гостима, професорима, верујућима и студентима.

Инфо-служба СПЦ

У ВИНДСОРУ

Слава Цркве Светог Димитрија

Храм Светог великомученика Димитрија у Виндзору прославио је крсну славу, 9. новембра 2011. г. Светом Архијерејском Литургијом коју је служио је Његово Преосвештенство Епископ канадски Г. Георгије.

„Велики је ово дан за нас хришћане. У сусрет нам је дошао наш заступник пред Господом Свети Димитрије, који нам носи благослов Господњи и моли се за све нас пред Престолом Његовим. Лијепо је видјети препуну цркву благочестивог и побожног народа који овај свети храм доживљавају као дом молитве и преображаја душе своје, а потом и као свој сопствени дом у коме је предочено Царство Небеско кроз Свету Литургију. Да би наша радост била још потпунија, част нам је подјелити са свим људима добре воље вијест да смо на овај дан уприличили и освећење живописа који је започет прије непуне три године, руком зографа мр Глигора Стефанова“, беседио је Владика Георгије.

Управа Храма Светог Димитрија изразила је захвалност Епископу канадском Г. Георгију који је радост празничног дана подјелио са својим народом у Виндзору. Упућено је благодарење браћи свештеницима богомјеса саване Епархије канадске, свим гостима који су својим присуством увећали славу, овогодишњим кумовима г. Марку Крдији и његовој породици, као и кумовима живописа г. Жельку Бајићу и његовој породици.

Нека нас Свети Димитрије чува и благослија од свих искушења овоземаљских у све дане живота нашег са свим Божијим угодницима. Амин!

Јереј Мирољуб Рашковић

У МАНАСТИРУ ДОБРУН

Два рукоположења

Његово Високопреосвештенство Митрополит загребачко-љубљански

Г. Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у Манастиру Успења Пресвете Богородице у Добрину код Вишеграда, у присуству и са благословом Његовог Високопреосвештенства Митрополита дабробосанског Г. Николаја. Митрополиту Јовану саслуживало је пет свештеника и два ћакона Митрополије дабробосанске.

Током Свете Литургије, Владика Јован је у име Митрополита Николаја обавио и два рукоположења клирика Митрополије дабробосанске. У чин свештеника рукоположио је протођакона Златка Богдановића из Сокоца, а у чин ћакона Марка Јаковљевића, дипломираниог теолога из Рудог.

Извор: Мишрополија дабробосанска

У БЕОГРАДУ

Два века Богословије

Поводом 200 година постојања Богословије Светог Саве, у недељу, 30. октобра 2011. г. у просторијама прелепог здања Александра Дерока, у атмосфери српске, дворске и византијске архитектуре, глумци Народног позоришта изнедрили су 250. јубиларно извођење представе „Тесла илити прилагођавање анђела“.

Играли су познати глумци Љубивоје Тадић и Радован Мильанић, у режији Душана Михајловића.

Ректор Богословије Светог Саве, др Драган Протић, и сам поклоник уметности, у свом класичном, грађанском, отменом маниру поздравио је уметнике и захвалио се гостима што су изабрали да на јубилеј Богословије одиграју ову представу и прикажу лик Николе Тесле, великог научника и сина свештеника.

Глумци овог позоришта су традиционални пријатељи ове школе и до сада су одиграли више представа, између осталих, и „Плодове добра и зла“, комад инспирисан „Злим дусима“ Достојевског.

Представа „Тесла илити прилагођавање анђела“ на почетку радио драма, аутора Стевана Пешића, временом је израсла у прелепу позоришну представу, религиозну и метафизичку поему. Богата светлосним ефектима, обојена гласовима мајке Николе Тесле, представа ствара атмосферу у којој се физички живот меша са метафизичким, у којој се носталгија за

бесконачним, одсликава баш као на платнима Ђорђа де Кирика. Ова представа премијерно је изведена 11. августа 1994. г. у Народном позоришту у Београду.

G. Раденковић

У ЗЕМУНУ

„Идентитет и самозaborав“

На петој трибини у оквиру циклуса „Школа за другог“, одржаној 1. новембра 2011. г. у организацији Манастира Св. архангела Гаврила и Земунске гимназије, академик Владета Јеротић говорио је на тему *Иденититет и самозaborав*. У свом излагању он се дотакао неколико значајних мислилаца попут Сиорана, Ериксона, Адлера, Јунга и Фројда и бавио се њиховим односом према различitim питањима. Разрађујући та питања, проф. Јеротић се бавио темама индивидуалног и колективног идентитета, самозaborава, опрштања и заборављања, те различитим деловима идентитета (религиозним и националним).

Владета Јеротић је подвукao да су идентитет и континуитет повезани, јер идентитет јача кроз континуитет (што када су Срби посреди, није случај). У том смислу је рекао, да су комунисти довели до тога да побожност, која је одржала веру током ропства под Турцима, није више била довољна, па је данас неопходно да се хришћанство утврди кроз литургијски живот. Из тог разлога се позабавио и питањем промене религиозности код појединца у различитим фазама живота и напоменуо да се може постати, али да се такође може и престати бити хришћанин, и закључио да се вера не гује. Говорећи о опрштању и забораву, напоменуо је да се ова питања разликују на плану појединца и на народа. Народи треба да опрштају али незаборављају, а појединци да опрштају онда кад су заборавили, рекао је проф. Јеротић парофразирајући речи Св. Јована Лествичника: „Кад заборавимо, онда смо опростили“, али и мисао Сигмунда Фројда: „Не потиснуто, него истиснуто“.

О овим темама проф. Јеротић је говорио на свеж и надахнут начин, чему су допринела и питања из активне и задивљене публике.

Dанко Стражинић

ОГЛАСИ

У продаји је специјални „Сајамски додатак“ *Православља*

Каталог најновијих црквених издања

у пуном колору, на 48 страна, по ценi од 45 динара (без поштарине), можете поручити у Редакцији часописа *Православље* (Краља Петра бр. 5, Београд), телефоном (+381 11 3025-113 и 3025-116) или преко имејла preplata@spc.rs

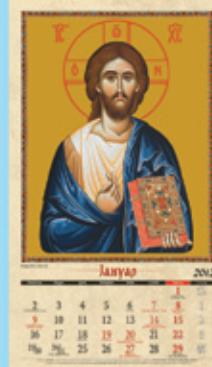
ДОБРОЧИНСТВО

Београд, Добрињска 2
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
dobrocinstvo@gmail.com
www.dobrocinstvo.spc.rs

БОЖИЋ У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ

01 - 09. јануар 2012.
01 - 12. јануар 2012.
Комплетан поклонички програм.
АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

**БЛАГОСЛОВЕНА ГОДИНА
СПАСЕЊА 2012!**

Календар за 2012. годину
Издавач: **БЕСЕДА**, издавачка
установа православне Епархије
бачке и Иконописна радионица
Света Царица Теодора заштитница
икона манастира Васкрсења
Христова (у изградњи) – Каћ

Приход од овог календара намењен
је изградњи манастира Васкрсења
Христова - Каћ

Гимназијска 2, 21000 Нови Сад
Тел: 021/451-855, 064/800-2920
Факс: 021/451-830

dvorns@eunet.rs, www.eparhija-backa.rs

БЛАГОСЛОВЕНА ГОДИНА СПАСЕЊА 2012!

ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА ЗВОНА

електромоторни и
електромагнетни погон
програмирано и
даљинско укључивање

ЦРКВЕНИ САТОВИ

„GPS“ - сателитска синхронизација

063/ 315 841

MJ 011/ 30 76 245; 30 76 246
инжењеринг
Земун, И. Цанкара 9/29 www.mjs.rs

ЛИГРАП Доо
34312 Белосавци, Топола
тел./факс +381 34 6883 502
моб. +381 63 602 536
+381 65 8073 135
www.ligrap.com
[e-mail: livnicaligrap@yahoo.com](mailto:livnicaligrap@yahoo.com)

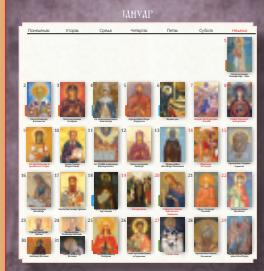

ПРИНЦИП ПРЕС

11000 Београд, Цетињска 6; +381 11 322 70 34; 324 56 21
www.turistinfosrbija.com, www.nacionalnarevija.com

НОВО!

ЗИДНИ ПРАВОСЛАВНИ ПОДСЕТНИК 2012.

31x32 cm, 26 страница

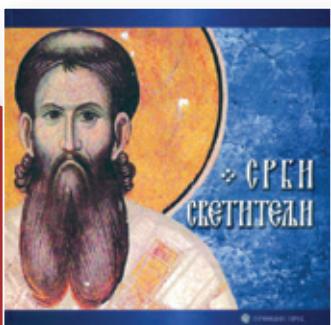
СРБИ СВЕТИТЕЉИ

Капитална књига о Србима светитељима, од светог Јована Владимира у X, до светог Јустина Ђелијског у XX веку.

О њиховим животима и духовном подвигу, о њиховој важности за српску духовност, историју и судбину.
 20,6x20 cm, 236 страница

ПРАВОСЛАВНИ ПЛАНЕР 2012.

8x14 cm, 120 страница

ПРАВОСЛАВНИ ПОДСЕТНИК 2012.

Наша стона књига и у

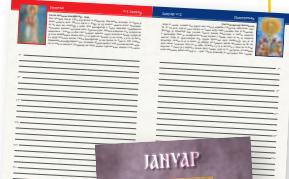
2012, наш роковник, поучник, подсетник.

Овога пута у осам

верзија, посвећених

некој од највећих српских крсних слава (Свети Лука, Свети Димитрије, Света Петка, Свети Архангел Михаило, Свети Никола, Свети Врачи, Свети Јован Крститељ, Свети Ђорђе).

16,5x24 cm, 384 странице

НАРУЦБЕНИЦА

шифра претплатника
(популарна услуга претплате)

Претплаћујем се на
следеће часописе

(Означите жељени часопис и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		начин слања (важи за иностранство)
	Србија	иностранство	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35€ 60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45€	Обичном поштом
Светосавско звонце	690 динара	25€ 30€ за Европу или 40€ ван Европе	Обичном поштом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе 60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Обичном поштом
Православни мисионар	500 динара	20€ 25€ за Европу или 35€ ван Европе	Обичном поштом
Теолошки погледи	900 динара	20€ 25€ за Европу или 35€ ван Европе	Обичном поштом

овде исећи